

**SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA
OPĆINE ODŽAK**

Odžak, lipanj 2010. godine

1. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNE KARAKTERISTIKE

1.1. Povijest općine Odžak

Još u rimsko doba, na području općine Odžak, postojalo je naselje i utvrđenje dužine oko 670 metara. To su ostaci velikog rimskog grada koji se zvao Ad Basante (kod Bosne). Tada je rijeka Bosna tekla pored današnje džamije i grad je bio na samoj obali. Tu su od 6. do 9. godine nove ere, Rimljani vodili ratove protiv ilirskih plemena, a jedno od njih su Breuci koji su živjeli na odžačkom području. Preko Odžaka (Vučjaka) vodio je izuzetno važan putni pravac iz Slavonije prema mjestu Soli (Tuzla).

Današnji grad Odžak spominje se u povijesnim zapisima od 1593. godine kao naselje i utvrda. Te godine je u Bosni sultanovim fermanom uveden odžakluk sa pravom nasljeđivanja koji su se dodjeljivali zapovjednicima turske vojske. Na temelju tog fermana, dio prostora današnje općine Odžak, koji su bili nenaseljeni, dodijeljen je tadašnjem zapovjedniku Miralem-begu kao njegov „Odžak“ (što u prijevodu znači *posjed na granici ili granični posjed*). Na prostorima dobivenog „odžaka“ Miralem-beg je, na ostacima bivše rimske utvrde, izgradio novu manju vojnu graničnu utvrdu koja je nazvana i označena toponimom.

Uspostavljanjem austrougarske vlasti 1878. godine u Bosni i Hercegovini nastaje i novi period za Odžak jer se uvode novi način privređivanja i novi način građenja stabilnih i visokih zgrada, uvodi se regulacija ulica. Nakon aneksije Austro-ugarske i u vremenu Kraljevine Jugoslavije, Odžak ima svoju lokalnu vlast (smještena u Belediji – mala vijećnica čija je izgradnja završena 1903. godine – za vrijeme austrougarske okupacije), a u sastavu Kotara Derventa i Vrbaške banovine.

Poslije Drugog svjetskog rata Odžak postaje sjedište NOO Odžak, kasnije administrativno upravno sjedište općine Odžak koja je teritorijalno pripadala višim administrativno upravnim jedinicama (srezovi): Derventa, Modriča i Doboj. 1962. godine („Sl. list NR BiH“ broj 47) prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o područjima srezova i općina u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini, Odžak je sa tada 13 općinskih naselja Ada, Donja Dubica, Donji Svilaj, Gnionica, Gornja Dubica, Gornji Svilaj, Jošavica, Novi Grad, Novo Selo, Posavska Mahala, Potočani, Srnava i Vrbovac pripao Srezu Doboj. Početkom 70-ih godina prošlog stoljeća odžačka općina doživljava intenzivni privredni i društveni razvitak.

Rat u Bosni i Hercegovini nije zaobišao ni grad Odžak. Rat u Odžaku je započeo 21. travnja 1992. godine. Prema Daytonskom mirovnom sporazumu iz 1995. godine Odžak je stavljen pod upravu Federacije Bosne i Hercegovine, a dotadašnja odžačka naseljena mjesta Gnionica, Jošava i Srnava te dijelovi naseljenih mjesta Odžak, Potočani i Vrbovac ušla su u sastav Republike Srpske. Naseljeno mjesto Prud, koje je do rata u BiH bilo u sastavu općine Bosanski Šamac, pripalo je općini Odžak, kao i mjesto Brusnica Mala, koja je ranije bila sastavni dio općine Bosanski Brod.

1.2. Geografsko-komunikacijske karakteristike

Općina Odžak, s površinom od 171,4km², locirana je na sjeveru Bosne i Hercegovine i graniči sa rijekom Bosnom na istoku, rijekom Savom na sjeveru i planinom Vučjak na jugozapadu. Najuzvišenija točka općine Odžak je vrh Kadar koji se nalazi na 204 metra nadmorske visine.

Općina Odžak se nalazi u Federaciji BiH i pripada Posavskom kantonu, međutim okružena je teritorijom Republike Srpske u potpunosti, osim na sjeveru gdje graniči sa Hrvatskom.

Nepostojanje mosta prema rijeci Savi, u ovom je trenutku ograničavajući element, a njegova izgradnja planirana je u skoroj budućnosti. On treba biti dijelom koridora Vc od kojeg će 1 km će prolaziti kroz općinu Odžak. Povezanost sa susjednim državama i Europom omogućena je kvalitetnom cestom Zagreb-Beograd od koje je Odžak udaljen svega 30 km. U blizini se nalaze

Vrsta terena u općini je pretežno ravna, obradiva zemlja. Iz tog razloga Odžak ima velike potencijale za razvoj poljoprivrede uzimajući u obzir i umjereno kontinentalnu klimu. Također se eksploatacija šljunka i lovni turizam smatraju potencijalima koje je potrebno dodatno istražiti i iskoristiti. U općini postoje mnoga izvorišta pitke vode, iako je i taj sektor još uvijek neistražen.

2. DEMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u općini Odžak je 1991. godine živjelo 30.651 stanovnika, dok zvanični podaci za 2009. godinu pokazuju da trenutno općina ima svega 16.070 stanovnika. Međutim, prema općinskim procjenama trenutna populacija Odžaka je 25.000¹ osoba, od čega oko 2/3 stanovništva naseljeva ruralna područja, dok je oko 1/3 naseljeno u urbanim sredinama. Odžak ima 23 mjesnih zajednica (MZ) od kojih je najveće naseljeno mjesto Odžak sa cca 9000 stanovnika.

Što se tiče strukture stanovništva, ne postoje velika spolna odstupanja, odnosno od ukupnog broja stanovnika oko 51% čine žene, dok muškarci čine oko 49%. Statistika starosne strukture pokazuje da je oko 21.000 stanovnika između 15-64 godine, odnosno radno sposobno, oko 3.000 stanovnika je mlađe od 15 godina, a svega 1.000 žitelja je starije od 64 godine.

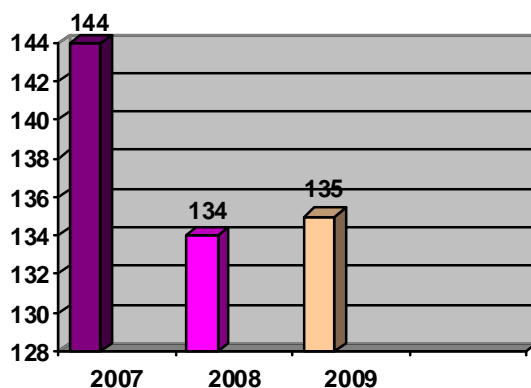
Prirodni priraštaj prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za 2008. god iznosi -69, dok je prirodni priraštaj na 1000 stanovnika -4. Poređenja radi, situacija je slična i u susjednim općinama te u Orašju iznosi -5, dok je u Domaljevcu Šamcu taj broj najveći i iznosi -7. Nažalost, broj rođenih se iz godine u godinu smanjuje, pa je tako u 2007. godini bilo 44 rođenih, u 2008. taj je broj iznosio 38, dok je u 2009. godini rođeno 35. S tim u vezi, broj

---

¹ Razlozi odstupanja: Jedan od pokazatelja je broj izdanih CIPSOvih karata, plus malo ljetna lica, plus starije osobe koje žive na području općine bez dokumenata.

umrlih se konstantno povećavao zadnjih godina, pa je u 2007. taj broj iznosio 248, a 2009. godine porastao je na 252 umrle osobe.

Međutim, ovi zvanični pokazatelji, ne prikazuju stvarno stanje u općini, odnosno stvaraju pogrešnu predstavu. Razlog je što danas roditelji iz odžačke općine odlaze u rodilišta u Orašje i Slavonski Brod te se sva novorođena djeca tek djelomično upisuju u knjige rođenih, a veliki dio njih ostaje upisan u drugim općinama rođenja. Ovakva se situacija korigira naknadno, a najčešće tek prilikom upisa djece u osnovnu školu. Iz tog se razloga iskazani zvanični pokazatelji moraju koristiti sa dosta rezerve i opreza.

Slika 1. Broj prvoupisanih učenika u prvi razred osnovne škole od 2007. do 2009. godine

Analizirajući broj upisane djece u prvi razred osnovne škole, može se zaključiti da se prosječno godišnje rađa oko 150 djece. U 2007. godine upisano je 144 djece u prvi razred, 2008. godine 134, a 2009. godine taj broj je iznosio 135.

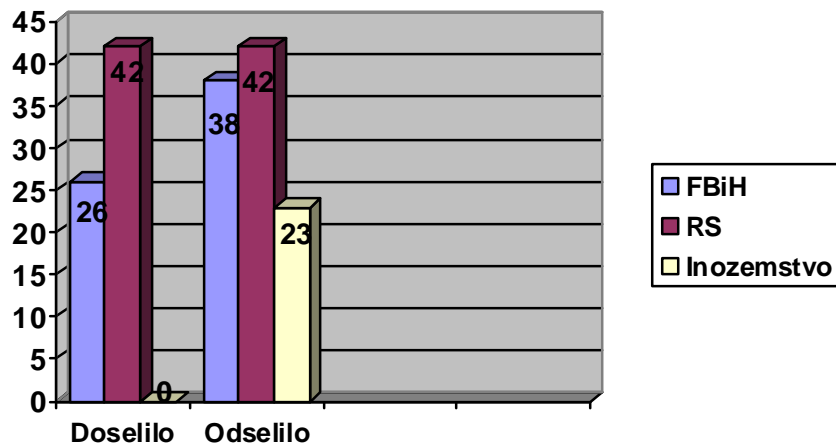
2.1. Migracije²

U 2009. godini bilo je 70 doseljenih u općinu Odžak, a odseljenih 105, tako da saldo migracija iznosi -35.

Iz FBiH doseljeno je 26 ljudi, iz RS-a 42, a iz Brčko Distrikta 2 osobe. Odseljenih je bilo 38 u FBiH, u RS 42, u Brčko Distrikt 2, a u inozemstvo 23. Što se tiče starosti doseljenika, najviše je onih između 20 i 35 godina (47%), na temelju čega zaključujemo da se radi o pretežito mlađim generacijama. Najviše odseljenih je onih starosti od 20 do 40 godina (55%).

---

² Statistički bilten: Imigracije stanovništva 2009. godine, Sarajevo, 2010.

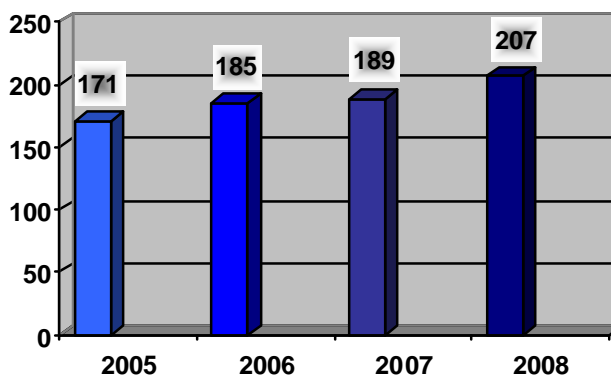

Slika 2. Migracija stanovništva u općini Odžak u 2009. godini

U obimu doseljenog stanovništva, klasificirano po spolu, bio je veći broj ženskih osoba i iznosio je 44 ili 63%, a muških je bilo 26 ili 37%. Broj muškog i ženskog stanovništva koje je odselilo, u približno je jednakom omjeru, a bilo je 52 žene i 53 muškarca.

3. EKONOMIJA

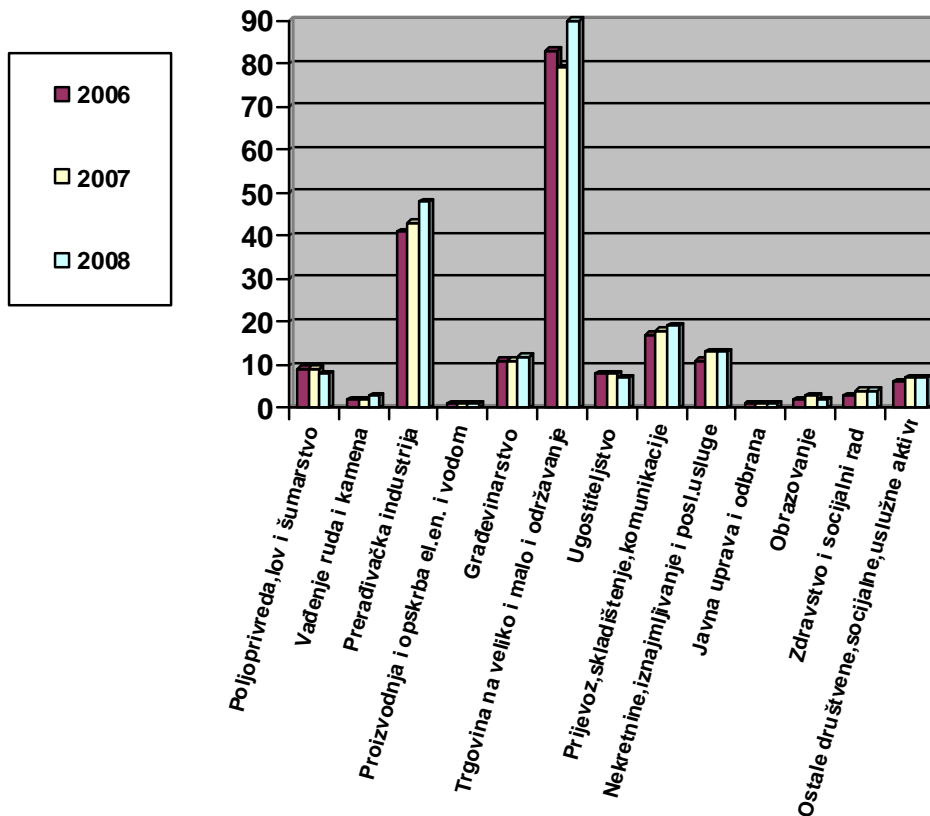
Ukupan broj poduzeća u Općini Odžak kontinuirano raste od 2005. godine, pa se tako sa 171 (2005. godina) povećao na 185 (2006.), zatim na 189 (2007.) da bi 2008. godine taj broj iznosio 207³.

Slika 3. Kretanje broja poduzeća u razdoblju od 2005. do 2008. godine

³ Podaci za aktivna poduzeća

Može se konstatirati dosta nepovoljno stanje sektorske zastupljenosti ili razvijenosti privrednog i društvenog okruženja u općenitom smislu. Najveći broj pravnih osoba pripada tercijarnom sektoru (trgovina na veliko i malo, ugostiteljstvo, promet, skladištenje i veze, poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovi usluga, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, ostale javne, društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti).

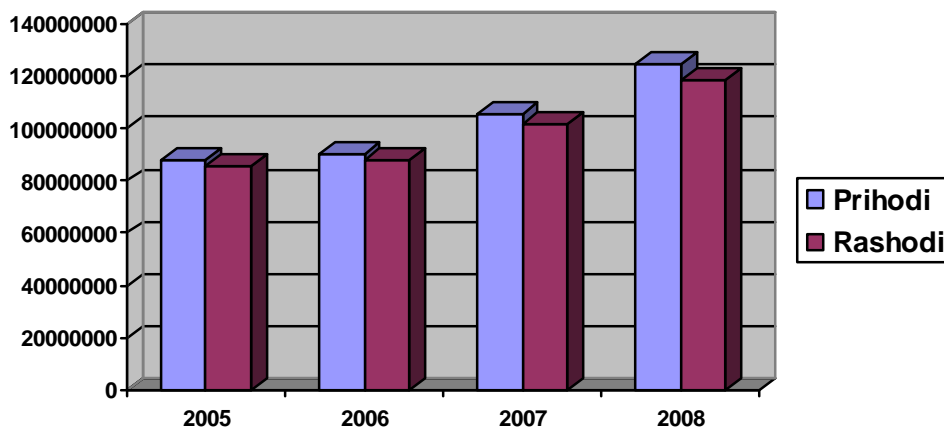

Slika 4. Broj registriranih pravnih osoba prema djelatnostima

Što se tiče privatnih poduzeća koja su ostvarivala prihode veće od 1 mil. KM u 2008. godini, bilo ih je 29, od kojih je „Strolit“ d.o.o. Odžak sa najvećim ukupnim prihodom od 10.527.327 KM, imao i najveći broj zaposlenih radnika (164 radnika od ukupnih 927 uposlenih u privatnim poduzećima). Međutim, pogođeno recesijom i globalnom ekonomskom krizom, ovo poduzeće je drastično smanjilo kako broj uposlenih tako i svoje financijske rezultate.

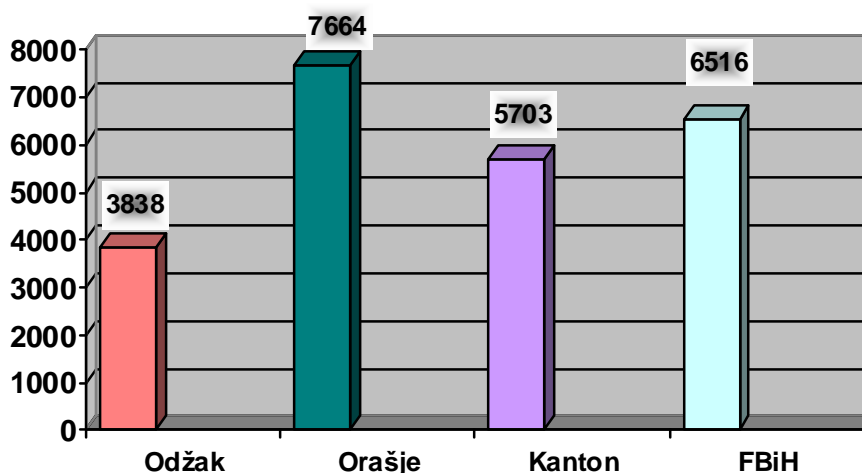
Broj uposlenih u primarnom sektoru za 2007. godinu iznosio je 15, da bi se sljedeće godine povećao na 22. U sekundarnom sektoru, u 2007. godini, bilo je uposleno 772, a u 2008. taj broj se povećao na 906, dok je broj zaposlenih u tercijarnom sektoru i u 2007. godini i u 2008. godini iznosio 118. Analizom zaposlenosti po sektorima možemo naglasiti zadovoljavajući kvalitet sektorske zastupljenosti koji je uglavnom rezultat otvaranja i početka rada poduzeća „Strolit“. Primijećen je naglašen rast zaposlenosti i učešća zaposlenih (u 2008. godini 58,6%) u poduzećima sekundarnog sektora, odnosno u pravnim osobama u čijim se procesima rada stvaraju novi proizvodi i usluge, odnosno nove vrijednosti i viškovi vrijednosti što je veoma značajno za život i funkcioniranje svake društvene zajednice.

Ukupni ostvareni prihodi za 2007. godinu iznosili su 105 mil. KM, dok je taj broj dosegao iznos od 124.5 mil. KM u 2008. što je rast od 1,18%. Najveći prihodi ubiru se u prerađivačkoj industriji i trgovini na veliko i malo. Značajne prihode imaju i djelatnosti transporta, skladištenja i komunikacija.

Slika 5. Pregled ukupno ostvarenih prihoda i rashoda od 2005. do 2008. godine

Bruto domaći proizvod⁴. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja BDP općine Odžak iznosio je 60, 658 mil. KM ili 3838 KM po glavi stanovnika u 2009. godini.

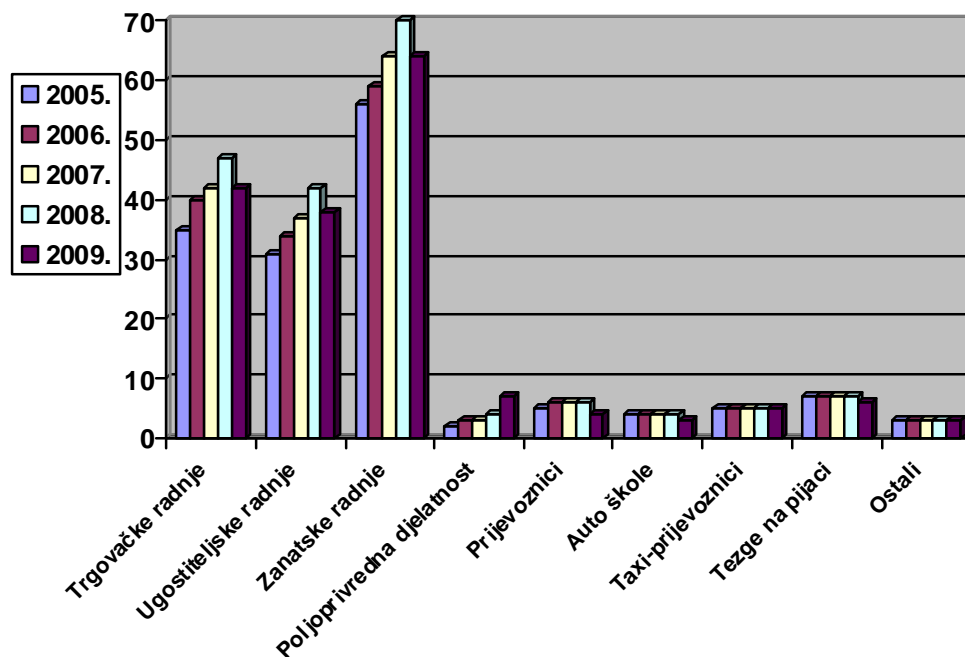

Slika 6. BDP općine Odžak u usporedbi sa općinom Orašje, Kantom i FBiH za 2009. godinu

⁴ Bruto domaći proizvod (BDP, eng. **Gross domestic product, GDP**) je makroekonomski indikator koji pokazuje vrijednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom dane godine, izraženo u novčanim jedinicama. BDP se izražava kao tijek proizvodnje ($BDP = C + I + G + X$, gdje je C = osobna potrošnja, I = investicije, G = državna potrošnja i X = razlika izvoza i uvoza) ili kao tijek prihoda odn. troškova ($BDP = w + i + R + Pf + Dp + T$, gdje je w = najamnine, i = kamate, R = renta, Pf = Profit, Dp = Amortizacija, T = indirektni porezi). Neovisno o primijenjenom pristupu uvijek se dobije isti BDP. BDP ne obuhvaća vrijednost intermedijarnih dobara (dobra koja se koriste kao sirovine ili poluproizvodi za proizvodnju drugih dobara) kao ni transferna plaćanja (npr. socijalna pomoć). Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja.

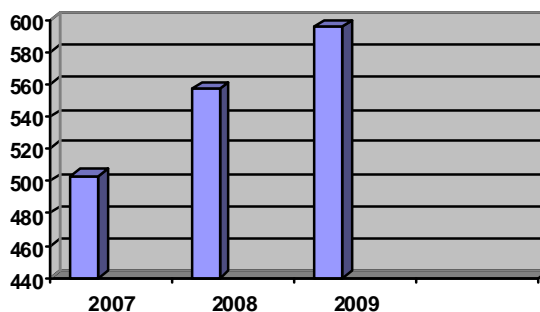
Već na osnovu ovih podataka da se zaključiti, da je stanje ekonomije općine Odžak ispod prosjeka kako Posavskog kantona, tako i Federacije BiH.

Što se tiče ukupnog broja registriranih aktivnih obrta, najviše je zanatskih radnji, potom trgovačkih i ugostiteljskih, koje čine u 2009. godini 84%. Slijede ih poljoprivredni obrti, tezge na pijaci, taksi prijevoznici, auto škole, prijevoznici i ostali.

Slika 7. Pregled broja obrta po djelatnostima od 2005. do 2009. godine

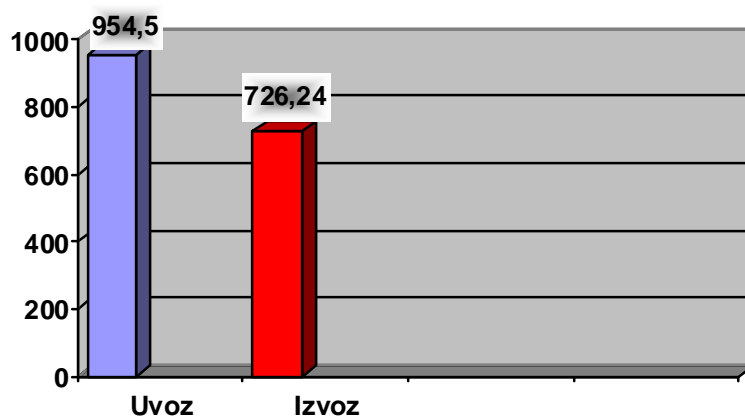
Prosječna neto plaća u Odžaku iznosi 556,93 KM za 2009. godinu, odnosno 74% od prosječne plaće u FBiH. Prosječna plaća u Posavskom kantonu je 655,60 KM ili 87,3% od prosječne plaće FBiH. Kroz sve godine, najveće su plaće u djelatnostima proizvodnje i opskrbe električnom energijom, vodom i plinom te u finansijskom poslovanju (prelaze 1000KM). Slijede ih plaće u javnoj upravi i odbrani, obrazovanju i zdravstvu.

Slika 8. Prosječna mjesečna plaća od 2007. do 2009. godine

U razdoblju od 2007. do 2009. godine bilježi se porast prosječne mjesečne plaće.

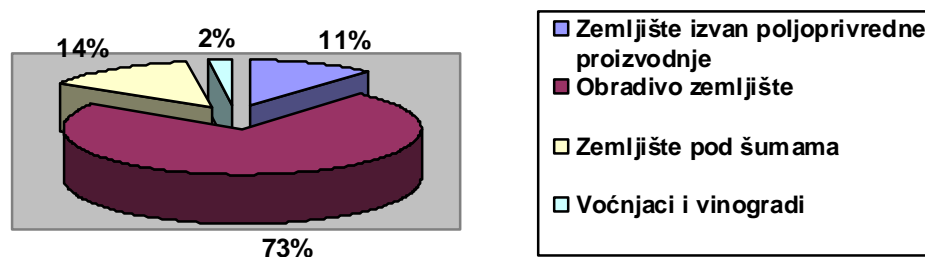

Slika 9. Odnos uvoza i izvoza po glavi stanovnika za 2009. godinu (u KM)

Što se tiče vanjskotrgovinske razmjene, Odžak je u 2009. godini uvezao robe u vrijednosti 21 mil. 603 KM, dok je izvezao robu u vrijednosti od 16 mil. 446 KM, odnosno učešće u izvozu je bilo 0,43%. Pokrivenost uvoza izvezom je iznosila 76,13%, a saldo robne razmjene je bio 5.157 KM. Prosjek pokrivenosti uvoza izvozom u Posavskom kantonu je 33,52%, dok je prosjek u Federaciji 47,91%.⁵

3.1. POLJOPRIVREDA

Poljoprivreda kao grana ekonomije je strateška odrednica lokalnog ekonomskog razvoja zahvaljujući idealnim klimatskim uvjetima i prirodnim bogatstvima. U ukupnoj strukturi zemljišnog fonda koja iznosi 15.851ha, izvan poljoprivredne proizvodnje je 1813ha, obradivog je zemljišta 11581ha, zemljišta pod šumama ima 2221ha, dok je voćnjaka i vinograda 347ha.⁶

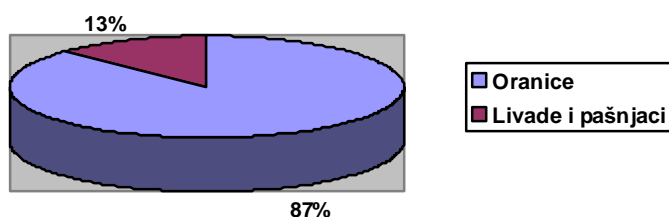

Slika 10. Struktura zemljišnog fonda u 2009. godini

⁵ Izvor podataka: Uprava za indirektno opreživanje BiH, posredovanje vanjsko trgovinske ko more BiH

⁶ Napomena: Postojeći podaci o zemljišnom fondu su iz evidencije za katastar općine, ali Daytonskim sporazumom općini Odžak je pridodan dio sela Brusnica Mala i selo Prud za koje nemamo podatke, a procjena je da se radi oko 1700ha zemljišnog fonda.

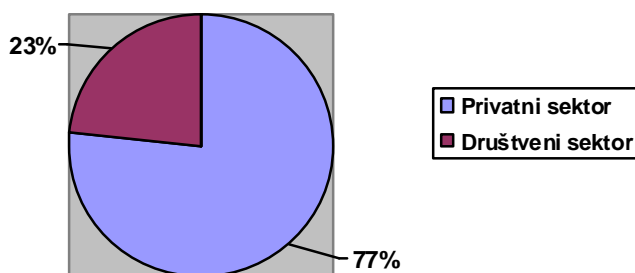
U strukturi obradivog zemljišta 10029 ha je oranica, a livade i pašnjaci pokrivaju 1452ha.

Slika 11. *Struktura obradivog zemljišta*

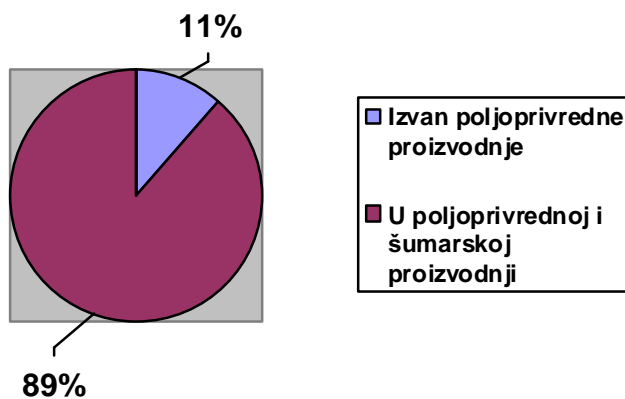
Zemljišni fond obradivog zemljišta po glavi stanovnika iznosi 0,47, a oranica 0,40 po glavi stanovnika (na temelju 25.000 stanovnika).

Od ukupnog zemljišnog fonda na prostorima odžačke općine, u pogledu korisničkog statusa 12152 ha pripada privatnom sektoru, a društvenom 3709 ha.

Slika 12. *Struktura korisničkog statusa ukupnog zemljišnog fonda*

U strukturi namjene ili korištenja ukupnih zemljišnih resursa izvan poljoprivredne proizvodnje nalazi se 1813ha, a u poljoprivrednoj i šumarskoj proizvodnji 14048ha.

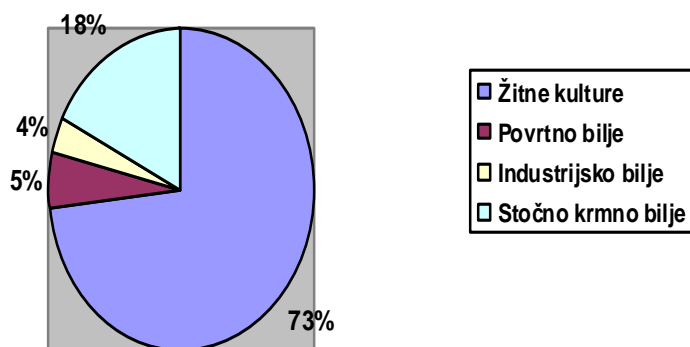

Slika 13. *Struktura namjene ukupnog zemljišnog fonda*

U strukturi korisničkog statusa zemljišnih resursa izvan poljoprivredne proizvodnje učestvuje privatni sektor sa 420ha ili 23,17%, a društveni sa 1393ha ili 76,83%.

U strukturi korisničkog statusa zemljišnih resursa koji su u funkciji poljoprivredne i šumarske proizvodnje učestvuje privatni sektor sa 11732ha ili 83,51%, a društveni sektor sa 16,49%.

Prema podacima iz godišnjeg obračuna bruto vrijednosti proizvodnje poljoprivrednih gazdinstava privatnog sektora u 2009. godini je na prostorima odžačke općine obrađeno i zasijano 6542 ha poljoprivrednih kultura. To znači da je u funkciji proizvodnje bilo angažirano 65,23% postojećih oraničnih resursa na prostoru općine Odžak.

Slika 14. Udjeli obrađenih i zasijanih poljoprivrednih kultura u 2009. godini

Na temelju grafikona vidljivo je da su najzastupljenije ratarske kulture kukuruz i pšenica. Voćarstvo i vinogradarstvo nije zastupljeno u mjeri za koje postoje preduvjeti za razvoj.

Povrtlarstvo je zastupljeno većinom na sitnim obiteljskim gospodarstvima, uglavnom za podmirenje potreba članova domaćinstava te nije tržišno orijentirano.

Iz ostvarenog obujma biljne proizvodnje sa zasijanih oraničnih površina ostvaren je bruto prihod privatnih poljoprivrednih gazdinstava u visini od 12.180.675 KM.

Što se tiče stočarstva najzastupljenije stočarske proizvodnje su svinjogojstvo i govedarstvo i u manjoj mjeri peradarstvo. Od prerađivačkih kapaciteta postoje 2 mlina koja su funkcionalna, klaonica i tvornica za preradu voća i povrća koje još nisu stavljene u funkciju.

Ukupno izračunata bruto vrijednost proizvodnje u 2009.godini, privatnih poljoprivrednih gazdinstava iznosila je:

Sirovo voće i grožđe.....	592.342 KM
Prerada voća i grožđa.....	364.150 KM
Prirast stoke u tovu.....	6.829.500 KM
Proizvodi stočarstva.....	2.648.550 KM
Proizvodi peradi.....	1.123.500 KM
Proizvodi pčela.....	408.100 KM
UKUPNO.....	11.966.442 KM

Drugim riječima, privatna poljoprivredna gazdinstva ostvarila su bruto vrijednost poljoprivredne proizvodnje u 2009. godini u visini od 24.247.117 KM pri čemu su ostvarila neto dohodak iz ove proizvodnje u visini od 8.674.803 KM.

Na području općine ne postoji protugradni sustav. Ne postoje niti veće poljoprivredne površine pod sustavom za navodnjavanje izuzev sitnih obiteljskih posjeda za uzgoj povrća.

Negativne pojave koje utječu na poljoprivrednu proizvodnju u općini Odžak su:

- nepostojanje protektivne agrarne politike na razini države i federacije, jer nema ni ministarstva poljoprivrede na državnoj razini,
- nepostojanje strategije razvoja poljoprivredne proizvodnje i planskih potpora u poljoprivrednoj proizvodnji,
- ne postojanje uređenog tržišta za domaće poljoprivredne proizvode,
- nepostojanje povoljnih izvora financiranja za poljoprivrednu proizvodnju, a samim tim i nizak stupanj opremljenosti modernijom mehanizacijom u poljoprivredi.

Na ove negativne pojave direktan utjecaj imaju više razine vlasti (država BiH, FBiH, županija), a negativne pojave na koje utjecaj ima općina su:

- dio zapuštenog poljoprivrednog zemljišta
- zapuštena poljoprivredna infrastruktura (kanalska mreža, poljski putevi i dr.)
- nezavršen postupak komesacije za površinu od 3000 ha obradivog zemljišta, a postupak je u tijeku

Ono što je specifično za ove prostore je stanovništvo koje se prije bavilo poljoprivredom, a nije se vratilo na ovo područje zbog ratnih dešavanja ili se ne želi baviti više time.

3.2. TURIZAM

Na turizam općine Odžak najpovoljnije utječe zemljopisni položaj s obzirom na postojeća obilježja prirodne sredine, prometnu povezanost i postojeću infrastrukturu. Zdrav okoliš predstavlja najvažniji resurs općine Odžak i svrstava se u neprocjenjivo prirodno bogatstvo. Šume koje zauzimaju veliki dio ukupne površine, livade, pašnjaci, čista pitka voda i endemske biljke, značajni su prirodni resursi čijom se valorizacijom može kompletirati turistički proizvod. Šumski resursi imaju višestruko značenje kao zaštitna, pejzažno-estetska i izletničko-rekreativna osnova za razvoj turizma. U cilju promicanja turizam na području Županije Posavske osnovana je turistička zajednica čije je sjedište u Odžaku.

Područje općine Odžak poznato je po bogatstvu svojih lovišta i ribolovnih revira. Površina lovišta iznosi 14.000ha i ubraja se u tip ravničarskih lovišta, kojim upravlja lovačko udruženje „Fazan“, a broji oko 350 lovaca. Što se tiče autohtone divljači, iz kategorije visoke najviše je srndaća. Također se na lovištu mogu naći i divlje svinje te fazanska divljač, divlja patka, divlja guska i prepelica pućpurka, koja se u zadnje vrijeme intenzivno lovi. Ostale vrste divljači su crne liske, divlji golub, šljuke i grlice. Lovište ima izgrađenu lovačku kuću i preko 150 čeka te brojna hranilišta za životinje.

Bogatstvo vodama rijeke Save na sjeveru, gornji tok rijeke Bosne, bara „Starača“ Vojskova koja predstavlja unikatan i neponovljiv dio svjetske biološke raznolikosti koja zaslužuje sve oblike suvremenog i efikasnog upravljanja i zaštite i koja uz adekvatan sustav upravljanja sa svojim sadržanim prirodnim raznolikostima pruža izvanredne mogućnosti za generiranje ekoloških profitabilnih projekata i smanjene lokalnog siromaštva i integracijskih procesa u reiji. Bara „Starača“ ima sve preduvjete za proglašenje zaštićenim područjem kategorije „zaštićeni pejzaž“. Ona je locirana na desnoj obali Save zapadno od ušća rijeke Bosne.

Potencijal predstavljaju i mnogi porobljeni rovovi nastali iskopavanjem zemlje i eksploatacijom šljunka. Sve ukazuje da je ovo područje izuzetno atraktivno sa stanovišta

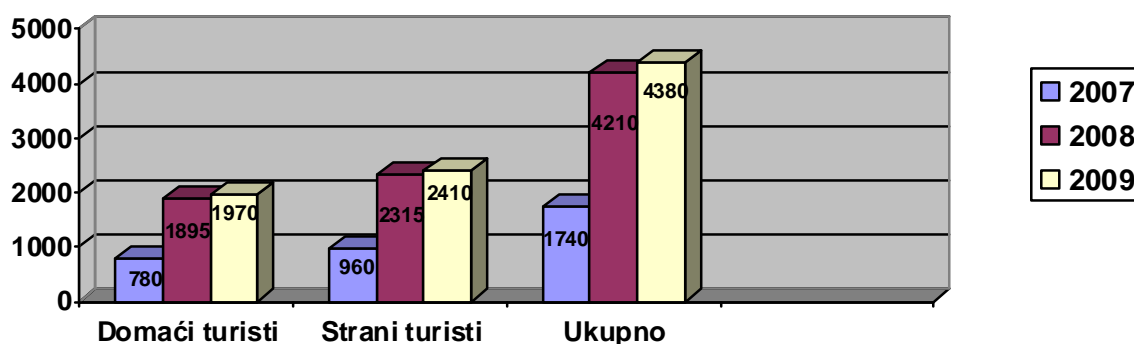
turističko-ribolovne ponude. Za ribolov u rijeci Savi atraktivne su ribe: šaran, som, štika, smuđ, deverika, plotica, amur, grgeć, mrena babuška i buc, a u rijeci Bosni smuđ, klen, štika, škobalj, mrena, a ima i šarana, soma, babuške i buca. O razvoju ribolova brine i Udruženje građana sportskih ribolovaca koje broji oko 350 članova.

Odžački kraj ima dugu tradiciju čuvanja kulturnog naslijeđa. Organiziraju se manifestacije kulturnog, sportskog, privrednog, ali i turističkog karaktera koje su manje-više lokalnog karaktera. Kao najznačajnije manifestacije u općini Odžak mogu se navesti:

- „Posavsko kolo“ – tradicionalna manifestacija koja se održava povodom blagdana „Velike Gospe“ u kolovozu. U svom programu obilježavanja, koji traje nekoliko dana, sadrži: izložbu slika, promociju knjiga, kulenijadu, koncerte klasične i zabavne glazbe, a kao centralni događaj međunarodnu smotru kulturno-umjetničkih društava.
- „Musini dani“ - kulturno-scenska manifestacija, koja se u suradnji Centra za kulturu Odžak i Zajednicom bošnjačke kulturne zajednice „Preporod“ Odžak, organizira tijekom mjeseca ožujka. Odžak je mjesto rođenja istaknutog bosanskohercegovačkog pjesnika Muse Ćazima Ćatića te se u njegovu čast i organizira ova manifestacija. U sadržaju manifestacije uvijek su prisutni najbolji literarni i likovni rad za osnovce i srednjoškolce, izložbe slika, predstavljanje knjiga i književnika, filmske i kazališne predstave, a ne nedostaju ni sportski sadržaji – svake godine se su sklopu Musinih dana održava šahovski turnir.

Prema službenim podacima, općina je u 2009. godini raspolagala sa 106 turističkih ležajeva. Od ukupnog broja ležajeva, najveći broj se nalazi u hotelu „Euro“ u Odžaku i to 80 ležaja, a manji broj u motelu „Ana“ u Svilaju sa 12 ležaja i motelu „Nova lađa“ u Novom Gradu sa 14 ležaja. Postojeći smještajni kapaciteti dostatni su u odnosu na područje koje pokrivaju. U samoj strukturi ugostiteljskih objekata, može se primijetiti veliki broj malih ugostiteljskih objekata te nešto veći restorani „Viktorija“ u Odžaku (riblji restoran) i „Luxor“ u Prudu.

Procjena noćenja turista u općini Odžak

Slika 15. Procjena noćenja turista u općini Odžak

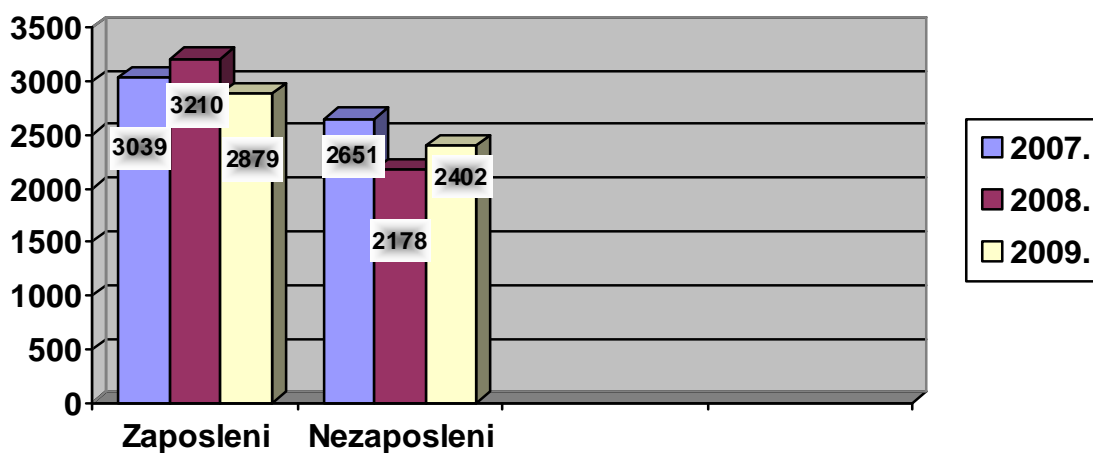
Izvor: Turistička zajednica Županije Posavske

Može se primijetiti da je iz 2007. u 2009. godinu broj dolazaka i noćenja turista udvostručen, što je samo po sebi dobra činjenica. Međutim, iskorištenje ovih kapaciteta varira te je izrazito sezonalnog karaktera i ne prelazi 18% tijekom godine. Procjenjuje se da je stvarni broj turista znatno veći jer se određeni broj blagovremeno ne prijavi ili se ne dostave točni podaci Turističkoj zajednici i Federalnom zavodu za statistiku.

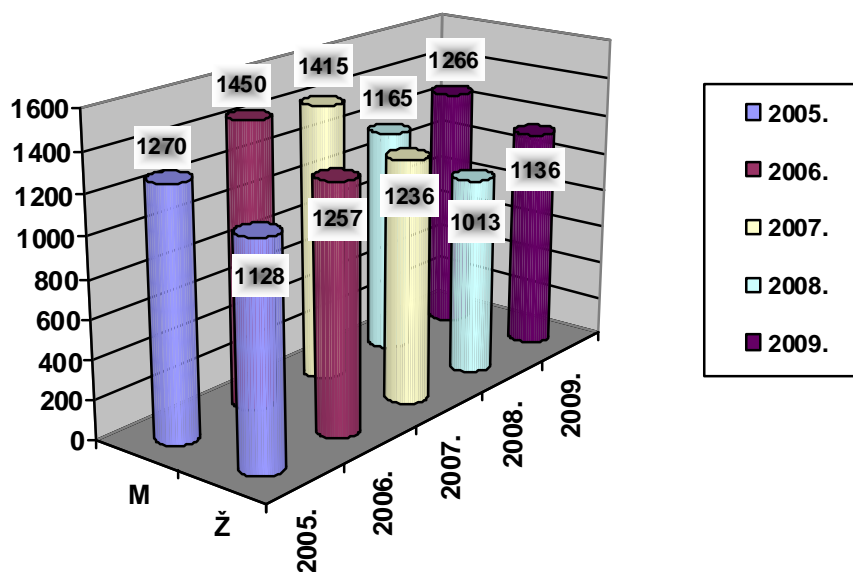
U Odžak najviše dolaze turisti iz susjednih zemalja odnosno zemalja bivše Jugoslavije. Iz Hrvatske dolazi najveći broj gostiju i iznosi 32%, slijedi Srbija sa 19% i Slovenija sa 6% ukupnog broja stranih noćenja. Kada su u pitanju europske zemlje najveći broj noćenja bilježe turisti iz Austrije sa 22%, slijedi Njemačka sa 6%, Italija i Nizozemska sa 3,5%. Turizam i ugostiteljstvo u općini Odžak imaju značajno brzi poslijeratni rast broja pravnih subjekata i zaposlenih. Na području općine postoje i smetnje razvoju turizma kao što su minska područja, divlje deponije, degradiranost zemljišta u blizini bivših velikih industrijskih postrojenja te zagađenost pojedinih dionica vodotoka.

4. TRŽIŠTE RADA

Prema podacima zavoda za statistiku za 2008. godinu stupanj zaposlenosti za aktivno stanovništvo iznosi 47,6%, a za radno sposobno stanovništvo 18,3%. Stupanj nezaposlenosti u Odžaku je iznosio 52,4% u 2008. godini, dok je taj prosjek za cijeli kanton 50,3%.

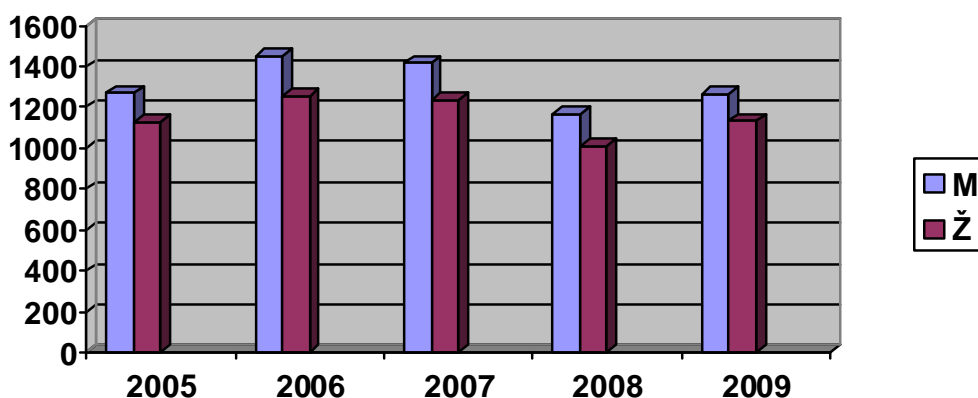
Slika 16. Broj zaposlenih i nezaposlenih od 2007. do 2009. godine

Slika 17. Nezaposlenost po spolu od 2005. do 2009. godine

Što se tiče spolnih razlika među nezaposlenima, iz statistike je evidentno da su muškarci više pogodni problemom nezaposlenosti, ali uzroci tome su multi-dimenzionalne prirode i treba uzeti u obzir kako stupanj obrazovanja, tako i dužinu nezaposlenosti, odnosno nemogućnost prekvalifikacije. Međutim, istovremeno u odnosu na podatke za nezaposlenost za Federaciju BiH gdje su žene uglavnom više pogođene nezaposlenošću, Odžak se izdvaja po svojoj statistici.

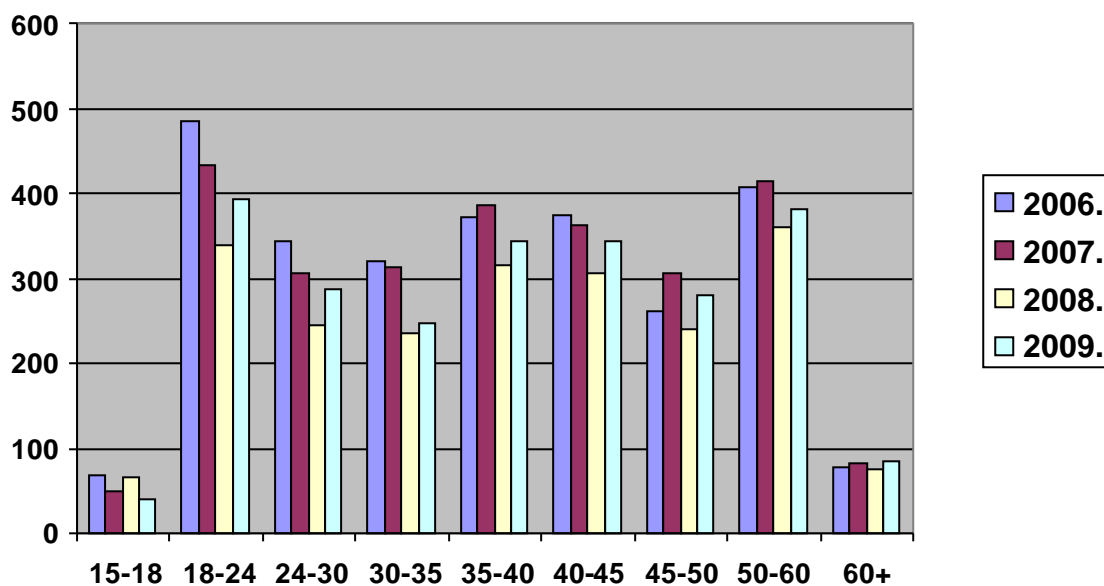
Nezaposlenost po spolu

Prema službenim statistikama, broj nezaposlenih žena se povećavao od 2005. do 2006. godine, da bi potom neznatno opao u 2007. godini, a potom se i značajno smanjio 2008, da bi ponovo porastao 2009. godine. Isti trend važi i za muškarce. Takav trend uzrokovan je recesijom na svjetskom tržištu, koja za posljedicu ima smanjen obujam poslovanja lokalnih

poduzetnika, naročito onih čiji se proizvodi izvoze na ino-tržište i u poduzećima čiji su vlasnici strani ulagači.

S obzirom na starosnu strukturu nezaposlenih, najviše je mladih od 18 do 24 godine te starijih od 50 do 60 godina. Razlog nezaposlenosti mladih je uvjetovan između ostaloga i prisutnošću stalno istih ili sličnih smjerova pri upisu u srednju školu. Od ukupnoga broja evidentiranih nezaposlenih 746 osobe ili njih 31% starije su od 45 godina, što ukazuje na nepovoljnu starosnu strukturu.

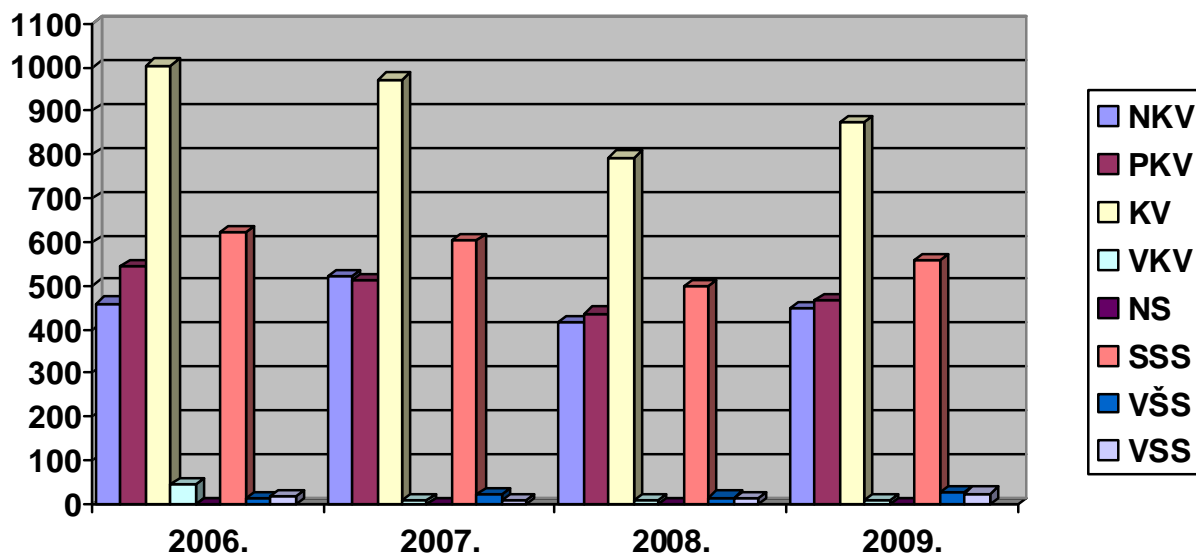

Slika 18. Nezaposlenost prema starosnoj strukturi od 2006. do 2009. godine

Vrlo je bitno uzeti u obzir stručnu spremu kada je analiza nezaposlenosti u pitanju pa tako najveći udio u kvalifikacijskoj strukturi čine nezaposleni „kvalificirane“ (KV) spreme i nezaposleni srednje stručne spreme (SSS) te „nekvalificirani“ (NK) radnici, „polukvalificirani“ (PK) djelatnici. Najviše je nezaposlenih tekstilne struke, bravara, automehaničara, vozača, medicinskih sestara, ekonomski i komercijalni tehničar i maturanti gimnazije.

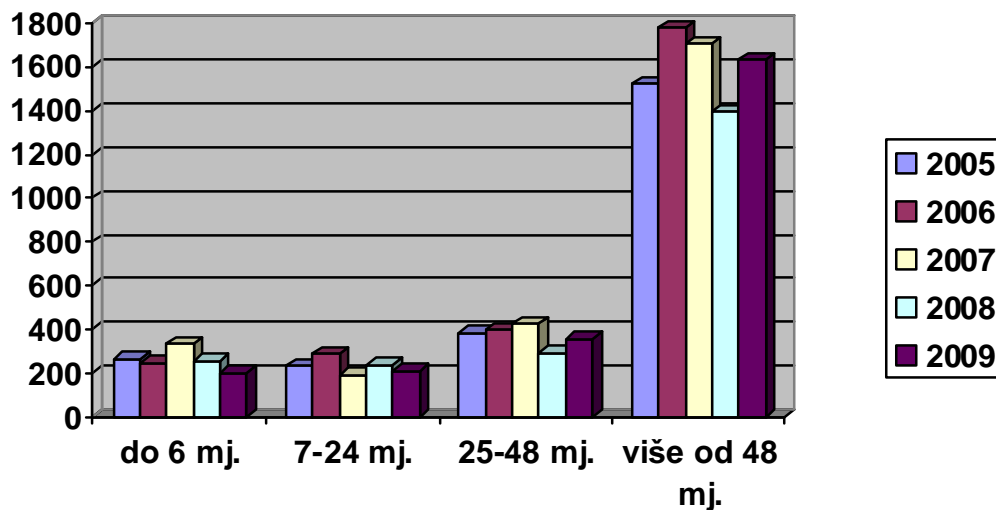
U 2009. godini u odnosu na prethodnu godinu došlo je do povećanja nezaposlenih sa SSS, „višom školom“ (VŠ) i „visokom stručnom spremom“ (VSS). Zanimljiv je podatak da čak i osobe sa završenim fakultetima teško pronalaze zaposlenje, pa je tako u 2009. godini evidentirano 50 nezaposlenih osoba sa završenom visokom i višom školskom spremom.

Slika 19. Struktura nezaposlenih po stručnoj spremi od 2006. do 2009. godine

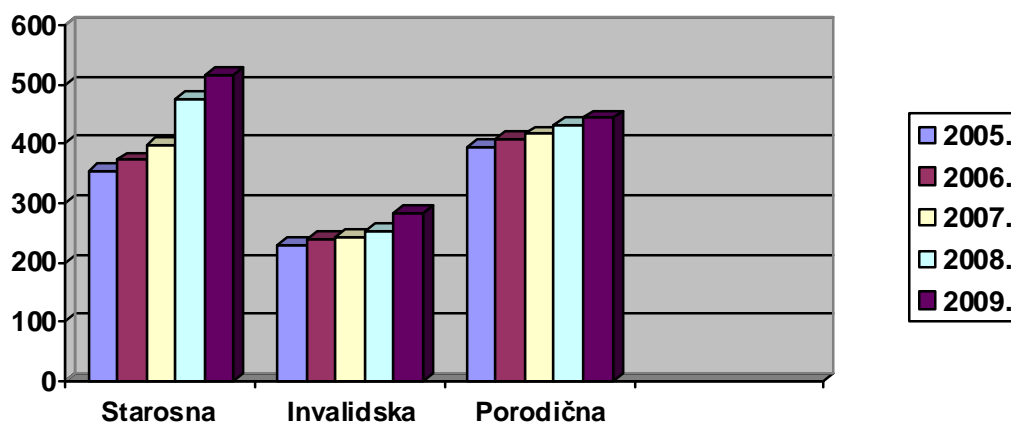
Bitno je istaći da od ukupnog broja nezaposlenih, njih 2402 u 2009. godini, najveći broj osoba (čak 1635) čeka na uposlenje duže od 48 mjeseci, dok 202 osobe čekaju na zaposlenje kraće od 6 mjeseci.

Slika 20. Nezaposlenost prema dužini čekanja od 2005. do 2009 godine

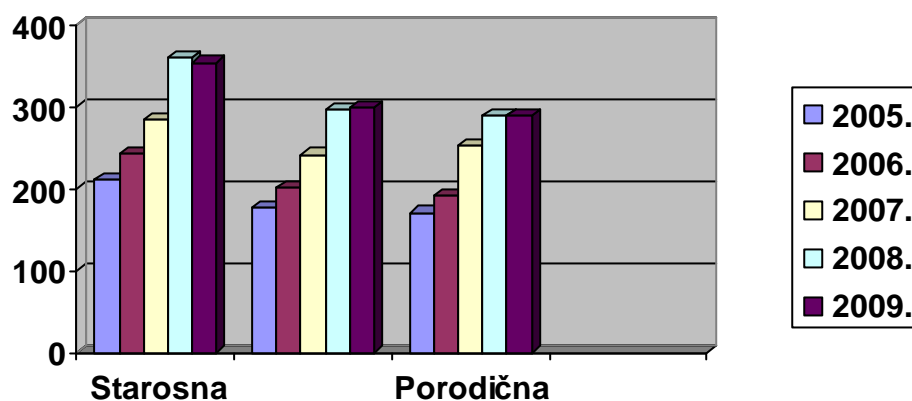
Ovaj podatak je dosta alarmantan uzimajući u obzir što je veće razdoblje nezaposlenja utoliko su i veće šanse da će se taj period još više produžiti, odnosno što je osoba duže na birou, to su sve manje šanse za pronalazak posla. Drugi otežavajući faktor je taj što je osoba duže na birou, sve su veće šanse da će se morati prekvalificirati ili dodatno ulagati u edukaciju/tečajeve kako bi mogla postati konkurentnija na tržištu rada. Treći faktor se odnosi na usporen razvoj privrede i neotvaranje većega broja novih poduzeća.

Što se tiče mirovina u Odžaku ukupno 516 ljudi prima starosnu mirovinu, njih 283 prima invalidsku mirovinu, dok ih 443 prima obiteljsku mirovinu, odnosno ukupno 1242 osobe primaju mirovine u ukupnom iznosu od 395.287 KM, što je dosta više u odnosu na susjednu općinu Domaljevac Šamac gdje ukupno svega 245 osoba prima mirovinu u ukupnom iznosu od 90.000 KM, a dosta manje u odnosu na općinu Orašje gdje 1627 osoba prima mirovinu u ukupnom iznosu od 590.000 KM. Što se tiče ukupne prosječne mirovine, u odnosu na sve općine Županije Posavske najniža u Odžaku i iznosi 318.27 KM, u Domaljevцу-Šamcu ona iznosi 367.98 KM, a u Orašju 362.66 KM. Poređenja radi, ukupna isplaćena prosječna mirovina u Federaciji BiH iznosi 342.90 KM.

Slika 21. Broj umirovljenika od 2005. do 2009. godine

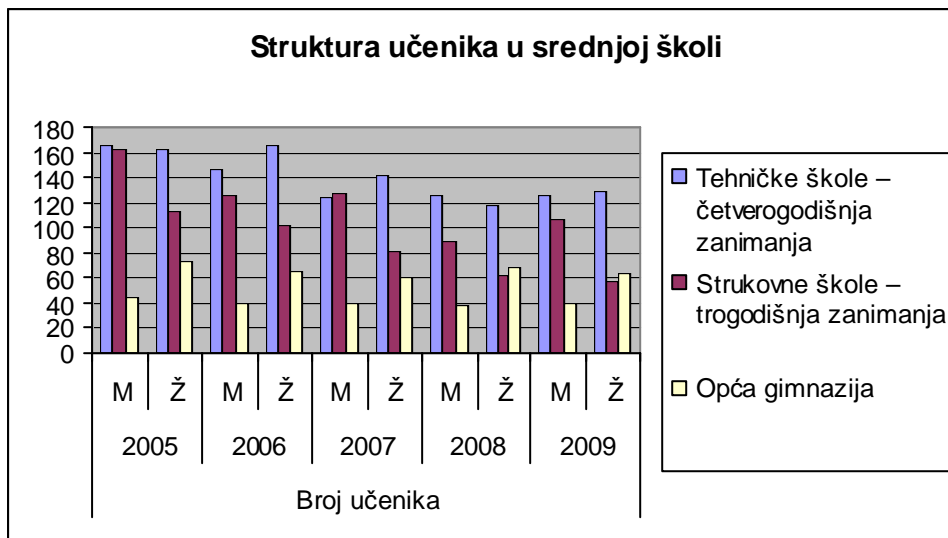
Prosječna visina mirovine (u KM)

Slika Prosječna visina mirovina (u KM)

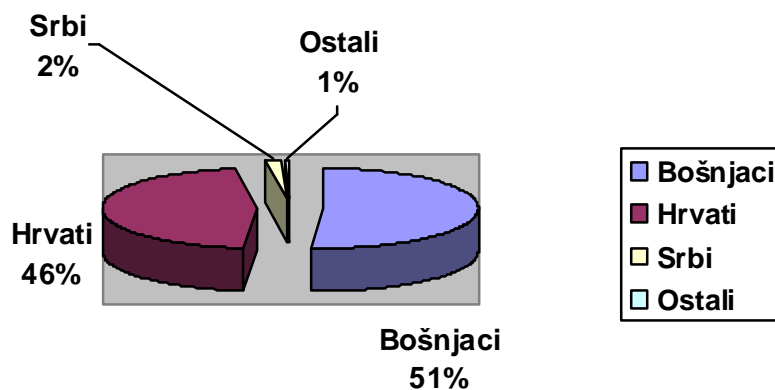
5. DRUŠTVENI SEKTOR

5.1. OBRAZOVANJE

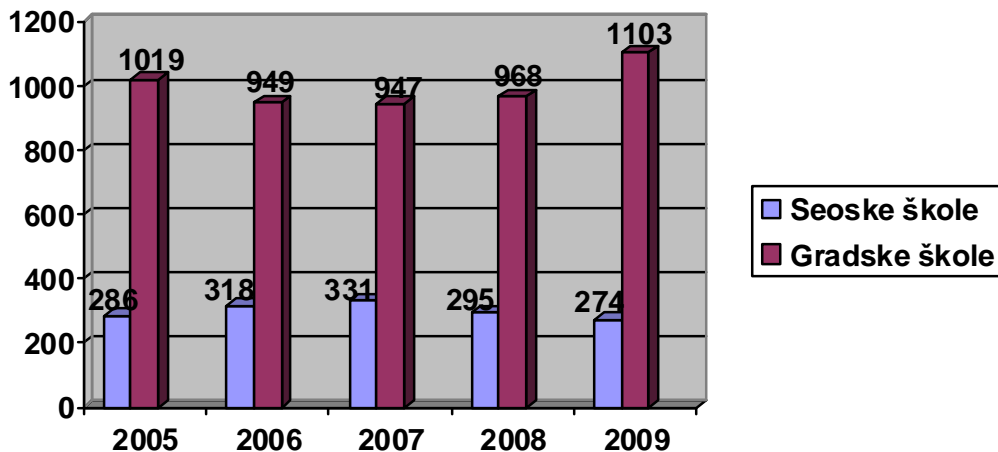
Slika 22. Broj učenika po stupnju srednjeg obrazovanja

U odžačkoj Srednjoj školi „Pere Zečevića“, u razdoblju od 2005. do 2008. godine, prisutan je pad ukupnog broja učenika po svim stupnjevima srednjeg obrazovanja. Tijekom svih godina, najviše je učenika tehničkih (četverogodišnjih zanimanja), potom strukovnih, a najmanje je učenika opće gimnazije s obzirom da se godišnje za svaki smjer upisuje po jedan razred. U strukovne se škole upisuje više muških, dok se u gimnaziju upisuje više ženskih učenika.

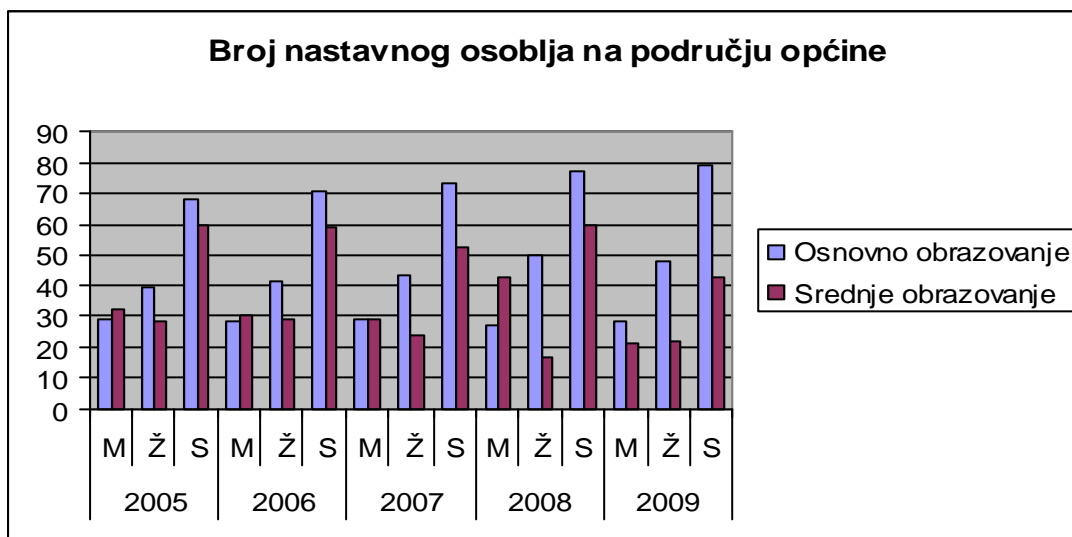

Slika 23. Etnička struktura učenika u srednjoj školi za 2009. godinu

Osnovna škola „Vladimira Nazora“ broji 10 područnih škola te dvije u naseljenom mjestu Odžaku (od 1. do 4. razreda i od 5. do 8. razreda). Centralnu osnovnu školu (od 5. do 8. razreda) pohađaju djeca tih razreda sa cijele općine.

Slika 23. Struktura učenika u osnovnim školama

Slika 24. Broj nastavnog osoblja na području općine Odžak

Bilježi se kontinuiran porast nastavnog osoblja u osnovnom obrazovanju. Po spolnoj strukturi, žene su brojnije, te trenutno zauzimaju 65% u ukupnom udjelu nastavnog osoblja.

U srednjim školama broj nastavnog osoblja varira ovisno o potrebnim kadrovima za smjerove, koji se mijenjaju, a udio muških i ženskih profesora ujednačen je.

Srednja škola, kao i gradske i seoske osnovne škole imaju dovoljan broj sanitarnih čvorova i raspoložu vodom za piće. Srednja škola raspoložu dvoranom u objektu, kao i centralna gradska osnovna škola (od 5. do 8. razreda). „Mala“ škola (od 1. do 4. razreda) u Odžaku nema sportsku dvoranu, a nemaju ni seoske škole te je sat tjelesne kulture stoga ograničen ovisno vremenskim uvjetima. Nepovoljni vremenski uvjeti nalažu održavanje sata tjelesnog u učionicama, dok se po pogodnom vremenu održava na dvorištu ili igralištima uz škole, ukoliko raspoložu njima.

Knjižnicom raspolažu srednja i osnovna gradska škola. U današnje vrijeme razvijene i neophodne informacijske tehnologije, broj računara po učeniku u svim školama je neznatan te učenici imaju pristup računarima samo za vrijeme sata informatike.

U niti jednoj školi nije omogućen fizički pristup djeci s posebnim potrebama, a u osnovnoj školi organizirana je nastava za djecu s posebnim potrebama u specijalnom odjeljenju, unatoč malom broju takve djece (ukupno 4 učenika u 2009. godini).

Općina svake godine raspisuje natječaj za dodjelu stipendija studentima u visini 100 KM i 150 KM. Osim redovnih stipendija, dodjeljuju se i jednokratne novčane pomoći u iznosu od 500 KM.

5.2. Kultura i sport

Sport

Na području općine Odžak najviše je nogometnih klubova, tri su odbojkaška kluba te po jedan košarkaški i karate klub.

Nogometni klubovi su:

1. NK ODŽAK 102
2. NK MLADOST DONJI SVILAJ
3. NK SLOGA PRUD
4. NK DRAGO VOLJAC NOVO SELO
5. NK POSAVINA POSAVSKA MAHALA
6. NK BRATSTVO DUBICA
7. NK MERA VOJSKOVA
8. NK MLADOST GORNJA DUBICA

Od navedenih, NK Odžak 102 pripada 2. ligi FBiH u skupini Sjever, a svi ostali nogometni klubovi su na razini županijske lige.

Odbojkaški klubovi:

1. HOK NAPREDAK – muški
2. HOK NAPREDAK – ženski
3. HOK BALEGOVAC NOVO SELO – muški

Odbojkaški klub HOK Napredak (muški) igra u Premijer ligi BiH, ženski odbojkaški klub pripada Prvoj ligi FBiH, dok je HOK Balegovac Novo Selo rangiran u Prvoj ligi FBiH.

Košarkaški klub Odžak rangiran je u Prvoj ligi Herceg Bosne.

Nogometni klubovi za svoje pripreme i takmičenja raspolažu vlastitim terenima i popratnim objektima. Potrebna su ulaganja u sportsku infrastrukturu većine ovih klubova. Odbojkaški i košarkaški klubovi koriste školske sportske dvorane za svoj rad. Svi sportski klubovi djelomično se financiraju iz proračuna općine i županije. Time pokrivaju oko 25 do 30% svojih troškova, a ostale prihode čine sredstva osigurana vlastitim aktivnostima ili sponzorska sredstva. Većina mjesnih zajednica raspolaže sportskim objektima za rekreativno bavljenje sportskim aktivnostima za sve mještane. No, potrebna su i dalja ulaganja u većini mjesta jer se radi tereni otvorenog tipa. Rješenje bi bilo izgradnja malih sportskih dvorana pri područnim školama. Općina trenutno ne raspolaže biciklističkim i drugim stazama za rekreaciju na što bi trebalo staviti naglasak u narednom razdoblju.

Mediji

U Odžaku postoje dvije radio stanice sa statusom javnog radio servisa. To su Radio postaja Odžak i Radio „Preporod“. Postoji i bilten koji izlazi svaka 2 mjeseca, a bavi se temom ekologije.

Kultura

Centar za kulturu u Odžaku je službeni organizator kulturnog života općine Odžak. Osnivač centra je Općinsko vijeće, a financira se dijelom iz općinskog, a dijelom iz županijskog budžeta. Centar u svom sastavu ima: veliku dvoranu (za filmske i kazališne predstave) sa 192 mjesta, malu dvoranu sa 80 mjesta, radio-postaju Odžak, gradsku knjižnicu, višenamjensku učionicu (za oko 30 osoba), izložbeni prostor, ured sa informatičkom učionicom (7 mjesta) i ostale urede. Različite grupe građana koriste ove prostore za svoje aktivnosti: Općinsko vijeće, dječji vrtić, osnovne škole, srednja škola, različite sekcije, glazbena škola, kulturno umjetnička društva, udruge poduzetnika, poljoprivrednika i mladih te ostale asocijacije.

5.3. Zdravstvena i socijalna zaštita

Zdravstvo

Dom zdravlja Odžak je zdravstvena ustanova koja ima organiziranu primarnu zdravstvenu zaštitu za područje za koje je osnovana. Osnivač ustanove je općina Odžak.

Djelatnost Doma zdravlja obuhvaća:

- Opća medicina
- Zdravstvena zaštita žena i djece
- Zdravstvena zaštita nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja
- Higijensko-epidemiološku djelatnost
- Hitnu medicinsku pomoć
- Stacionar za privremeni smještaj bolesnika
- Laboratorijska, radiološka i druge dijagnostike
- Pojedine specijalističke djelatnosti
- Fizikalna terapija, mentalna rehabilitacija
- Kirurška djelatnost-poliklinički dio
- Ljekarna

Svoju djelatnost Dom zdravlja obavlja u 5 ordinacija i to: ordinacija za predškolsku djecu, ordinacija za školsku djecu i mladež, ordinacija za zdravstvenu zaštitu žena, dvije ordinacije za opću zdravstvenu zaštitu, kao i 4 sektorske ambulante: Svilaj, Gornja Dubica, Prud i Potočani.

Specijalističko-konzultativna zaštita za svoje potrebe koristi tri odvojena prostora, a sve službe rade u adekvatnim prostorijama sa odgovarajućim prostorom za čekaonice, mokre čvorove i drugo.

Specijalističko-konzultativna zaštita obuhvaća:

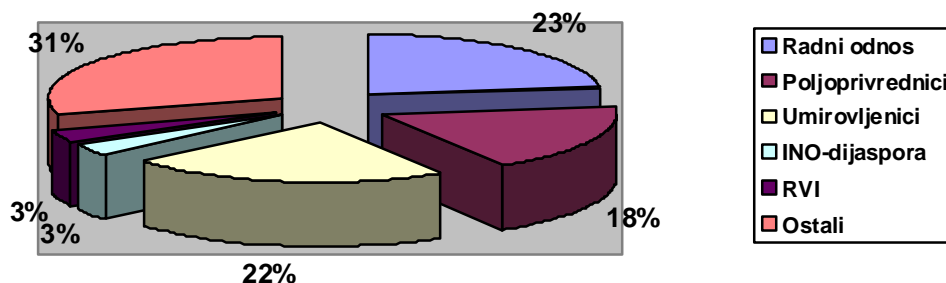
- Internu medicinu
- Radiologiju
- Očnu medicinu
- Psihijatriju

- ORL medicinu
- Kiruršku medicinu
- Ortopediju
- Fizijatriju
- Urologiju

Svoju djelatnost Dom zdravlja obavlja sa ukupno 62 zaposlenih od kojih je 44 medicinskog (ili 71%), a 18 nemedicinskog usmjerenja (ili 29%).

Tablica 1. Broj izvršenih usluga po službama za 2008. i 2009. godinu

PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	2008. GOD.	2009. GOD.
Pedijatrija ZZ djece od 0-6 godina	1.665	1.740
Dispanzer za žene	2.638	2.750
Pneumofiziološka zdrav. zaštita	372	448
Patronažna služba	399	439
HMP	17.028	17.085
Fizikalna medicina	13.168	12.583
Obiteljska medicina	26.939	38.568
Stomatološka služba	25.773	33.341
Ambulanta za mentalno zdravlje		576
Laboratorija	81.932	83.400
RTG	563	692
Ukupno prim. zdrav. zaštita	170.497	191.662
Specijalističke službe	18.492	20.096
UKUPNO IZVRŠENIH USLUGA	188.989	211.758

Slika 25. Broj izvršenih usluga u 2009. godini po kategorijama osiguranja

Što se tiče opremljenosti Doma zdravlja, ukupna otpisanost opreme iznosi 87,5%⁷, iz čega se može zaključiti da je oprema veoma dotrajala te je neophodno pristupiti obnovi iste.

Okončanjem projekta zamjene dotrajale stolarije na objektu Doma zdravlja te još nekim sitnim građevinskim radovima stvoreno je novo lice zdravstvene ustanove, a ujedno će biti smanjeni gubici na grijanju.

Prioritet u 2010. godini je sanacija i rekonstrukcija krovišta objekta doma zdravlja.

Jedan od velikih problema je udovoljavanje zahtjevima nekolicine zdravstvenih djelatnika oko rješavanja stambenog pitanja, kako bi se potrebni kadrovi zadržali u našoj sredini.

Zdravstvena ustanova Dom zdravlja Odžak, iz svojih sredstava stipendira 4 studenta i to:

- ✓ 2 stipendista medicine
- ✓ Stipendista stomatologije
- ✓ Stipendista farmacije

U odnosu na Županijsku bolnicu, Dom zdravlja Odžak pruža određene vrste usluga koje se prvenstveno ogledaju u laboratorijskim, radiološkim pretragama, prijevozu pacijenata, a ustupaju se i određeni prostori pri izvođenju kompliciranijih zahvata koji zahtijevaju rendgensko praćenje i kontrolu.

Sekundarna zdravstvena zaštita

Kantonalna/Županijska bolnica ima objekte u 2 općine. Veći dio se nalazi u Orašju, a manji u Odžaku. Dva odjela Županijske bolnice – kemodijaliza te stacionar (polivalentni odjel) nalaze se u Odžaku, dok se drugi odjeli nalaze u Orašju. Ukupan broj bolničkih kreveta na odjelu kemodijalize je 90, a na odjelu stacionara 16 kreveta.

Trenutno se više od 90 pacijenata (sa područja općine Odžak, Orašje, Domaljevac i Modriča) nalazi na odjelu za kemodijalizu u Odžaku. Pacijenti se liječe svakodnevno na odjelu opremljenim sa 25 aparata. Svi aparati rade 11 do 12 sati dnevno, budući da sam proces traje 4 do 5 sati po pacijentu/ici. Endemska nefropatija često je oboljenje u Posavskoj regiji.

Ova dva odjela vode 2 liječnika i 1 specijalizant, a pored njih na odjelu za kemodijalizu rade povremeno 4 liječnika iz Republike Hrvatske. Troškove liječenja pacijenata na kemodijalizi (usluge, materijal, najskuplje lijekove u svrhu tog liječenja, prijevoz pacijenata) snosi Fond solidarnosti Federacije BiH, dok na drugom odjelu pacijenti plaćaju participaciju za smještaj i usluge u iznosu od 10 KM dnevno.

Prijevoz pacijenata za dijalizu od kuće do bolnice i natrag obavlja Dom zdravlja kojem nedostaje adekvatno prijevozno sredstvo u tu svrhu.

Potrebno je napomenuti da su aparati za dijalizu u prosjeku 50 % i više amortizirani te u narednom periodu postoji potreba za nabavkom novih aparata. Pored toga, potrebna je nabavka i EKG aparata, ultrazvučnog aparata te još neke opreme neophodne za rad. U

---

⁷ Nabavna vrijednost opreme = 1.924.993,74 KM; otpisana vrijednost opreme = 1.685.211,95 KM

narednom bilo bi potrebno i stolariju na zgradi bolnice u Odžaku obnoviti jer je ta stolarija veoma stara i dotrajala.

Osim Doma zdravlja, zdravstvena zaštita pruža se i u privatnim ordinacijama i to:

- 2 stomatološke ordinacije
- 1 ginekološka ordinacija

Pored toga u Odžaku imaju i 3 privatne ljekarne.

5.3.2. Socijalna zaštita

Zakonom o socijalnoj zaštiti „Narodne novine Županije Posavske „, br. 5/04 i 7/09 jasno su definirani kriteriji za ostvarivanje socijalne pomoći, postupak donošenja Odluke , kategorizacija osoba lošeg imovnog stanja i prepoznavanje kategorije ljudi koji su najviše ugroženi, a što je nažalost brojka koja se svakodnevno povećava .

Proces o donošenju Odluke o ostvarivanju socijalne pomoći je transparentan i pravičan i ne postoji diskriminacija po bilo kom osnovu , osim što je nedostatak finansijskih sredstava osnovna prepreka u provođenju kvalitetnih Odluka i nestašica finansijskih sredstava je u jačoj formi izražena u odnosu na prethodne godine .Primjena Zakona o socijalnoj zaštiti omogućila je transparentniju raspodjelu sredstava i u svakoj Odluci o raspodjeli uporište je u Zakonu, bez improviziranja, čime je olakšana i komunikacija sa strankama kada su u pitanju njihova prava .

Broj korisnika Centra za socijalni rad stalno je u porastu. Tako je 2005. godine bilo 1600 korisnika, 2007. godine 2213 korisnika, a u 2009. godini bilo je 2343 korisnika. Vidovi pomoći koje pruža Centar za socijalni rad su stalna novčana pomoć, druga materijalna pomoć, smještaj u ustanove socijalne zaštite, jednokratne novčane pomoći i zdravstveno osiguranje.

Također se povećavao i iznos isplaćene pomoći putem Centra za socijalni rad. U 2005. godini isplaćeno je 154.365KM, u 2007. godini 243.669KM, a u 2009. godini taj iznos je bio 259.775KM. Najviše sredstava se troši u svrhu stalnih novčanih pomoći te za smještaj u ustanove socijalne zaštite.

Pravo na stalnu novčanu pomoć – pomoć za uzdržavanje može ostvariti samac ili obitelj koji nemaju dovoljno sredstava za uzdržavanje, a nisu u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili na drugi način. Osnovicu na temelju koje se utvrđuje visina pomoći za uzdržavanje određuje Vlada Županije Posavske .

Sa implementiranjem Zakona o socijalnoj zaštiti (01.09.2004. godine) visina osnovice za izračun pomoći za uzdržavanje – stalna pomoć je bila 35,00 KM , da bi rasla na 40,00 KM , tako da je iznos 50,00 KM od 2006. godine. Na stalnu novčanu pomoć – pomoć za uzdržavanje je u 2005. godini ostvarivalo 1380 osoba ali iz godine u godinu taj se iznos povećao odnosno broj osoba je rasta , a što je istovremeno i pravi pokazatelj ekonomskog stanja Općine i negativnih posljedica nerazvijene privrede .

Vid drugih materijalnih pomoći se odnosi najčešće za podmirenje pogrebnih troškova, koji se primjenjuje samo za korisnike stalnih socijalnih pomoći .Smještaj u ustanove socijalne zaštite osigurava se psihički bolesnoj osobi, odrasloj i starijoj osobi kojoj je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju i nemoći prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe osobi nesposobnoj za rad koja se nalazi u iznimno teškim životnim prilikama koje se nemogu otkloniti primjenom drugih prava iz socijalne zaštite ili na drugi način. Skrb izvan vlastite

obitelji neće se osigurati osobi kojoj pomoć i njegu mogu pružiti članovi obitelji ili se pomoć i njega može osigurati na drugi način .

U Centru za socijalni rad za smještene osobe u adekvatne centre se plaća redovito smještaj, s tim da ima potrebe za smještajem još osoba. Jednokratna pomoć može se odobriti samcu ili obitelji koji zbog trenutačnih okolnosti, npr. bolesti ili smrti člana obitelji, elementarnih nepogoda ili drugih nevolja i kriznih životnih situacija, prema ocjeni nadležnog tijela socijalne zaštite nisu u mogućnosti djelimično ili u cjelosti zadovoljiti osnovne životne potrebe.

Status osiguranika zdravstvenog osiguranja kao socijalno ugrožena osoba, imaju osobe sa prebivalištem u Županiji Posavskoj koje su smještene u ustanovu socijalne zaštite ili udomiteljsku obitelj, osobe nesposobne za samostalan život i rad i osobe koje nemaju sredstava za uzdržavanje sukladno Zakonu o socijalnoj zaštiti, ako zdravstveno osiguranje nemogu ostvariti po drugoj osnovi, odnosno pravo na zdravstveno osiguranje mogu ostvariti samo one osobe kojima je izdano rješenje o pravu na pomoć za uzdržavanje i pravu na skrb izvan vlastite obitelji (bilo da se radi o smještaju u udomiteljsku obitelj ili u ustanovu socijalne zaštite) dok sva druga prava ne mogu biti osnova zdravstvenog osiguranja .

U svom radu Centar za socijalni rad se susreće sa sve izraženijom problematikom maloljetničke delikvencije. Iz godine u godinu broj maloljetničkih počinitelja krivičnih djela je sve veći. U prevenciji i suzbijanju maloljetničke delikvencije aktivnije trebaju uzeti učešće osim Centra roditelji, škola i policija .

U Zakonu o socijalnoj zaštiti / N.N.Ž.P. 5 / 04 / jasno je navedeno da sredstva za financiranje djelatnosti Centra za socijalni rad osiguravaju se u proračunu osnivača (u našem slučaju Općina) i to za :

- izdatke za zaposlene (bruto plaće , doprinosi poslodavca , naknade troškova zaposlenim koji se odnose na topli obrok , regres)
- izdatke za materijal (uredski i ostali potrošni)
- izdaci za energiju , komunalne i ostale usluge , tekuća održavanja
- izdaci za bankarske usluge i sl .

Namjenska sredstva za finansiranje određenih prava socijalno ugroženih osoba se vrše iz Županijskog proračuna .

Svoju djelatnost koja je u pojedinim segmentima specifična, gdje je neophodna komunikacija sa strankama u određenoj diskreciji, za sada djelatnici u Centru obavljaju u neadekvatnim poslovnim prostorijama, premalenim, te je prioritet iznalaženje mogućnosti za novi prostor , veći , koji će omogućiti kvalitetnije izvršavanje traženih aktivnosti .

Osjetljive – ranjive grupe

U ranjive grupe stanovništva pripadaju osobe: a) izložene nasilju u obitelji , b) koje su ovisne o narkoticima ,c) Romske nacionalnosti, d) povratnici, e) porodilje i trudnice, f) osobe bez zdravstvenog osiguranja, g) nezaposlene osobe i h) sa nerješanim stambenim pitanjem .

U strukturi osoba izloženih nasilju u obitelji su uglavnom žene i djeca. U 2008. godini bio je prijavljen slučaj obiteljskog nasilja od strane oca prema kćerki. U pet slučajeva žrtve nasilja su bile supruge od strane muževa. U svim ovim slučajevima radilo se o fizičkom nasilju i ovi slučajevi su procesuirani na sudu. Problemom narkomanije odnosno bolesti ovisnosti o

narkoticima u Centru se pojavilo 5 slučajeva koji su upućeni na liječenje u odgovarajuće ustanove a ova pojava je sve rasprostranjenija na našem području. Centar također radi na rješavanju probleme Romske populacije u ostvarivanju njihovih prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Povratnici imaju specifične probleme, neriješeno stambeno pitanje, nezaposlenost i pitanja zdravstvenog i socijalnog osiguranja. Zaštita porodilja i trudnica se svodi na primanje porodne naknade. Tu naknadu u 2010. godini je primalo 97 porodilja. Socijalno najugroženiji korisnici imaju prioritet u pristupu i uslugama Centra u zadovoljavanju potreba. Centar razvija različite usluge koristeći raspoložive resurse svih aktera u zajednici i u prirodnom okruženju.

5.4. Stambena infrastruktura

Tablica 2. *Struktura stambenog fonda*

E L E M E N T I	1991	2009.P	INDEKS
Broj privatnih kuća	8.123	7.997	98,45
Broj stanova	366	345	94,30
Opremljene kuća za stanovanje	8.123	6.997	86,14
Opremljeno stanova za stanovanje	366	264	72,13
Još uvijek devastirane privatne kuće	-	1.000	-
Još uvijek devastirani stanovi	-	67	-
Potpuno porušeni stanovi	-	14	-

Značajno je primijetiti da i dalje postoji veliki broj privatnih kuća i bivše kategorije društvenih stanova (koji su sada uglavnom privatizirani), koji nisu privedeni kulturi stanovanja.

5.5. Civilna zaštita

Sigurnost građana

Klizišta

Na području općine Odžak registrirano je jedno klizište na magistralnoj cesti M.14.1., na relaciji Odžak-Bosanski Brod u mjestima Svilaj-Mala Brusnica. U 2006. godini izvršena je sanacija odrona-klizišta u vrijednosti od 250.000 KM.⁸ Za 2010. godinu planirana je sanacija klizišta na istoj lokaciji - zamjena materijala u vrijednosti od 500.000 KM koju će financirati Direkcija za ceste FBiH. S obzirom na to da u blizini klizišta nema obiteljskih kuća, ne postoji direktna ugroženost stanovništva.

Ugroženost poplavama

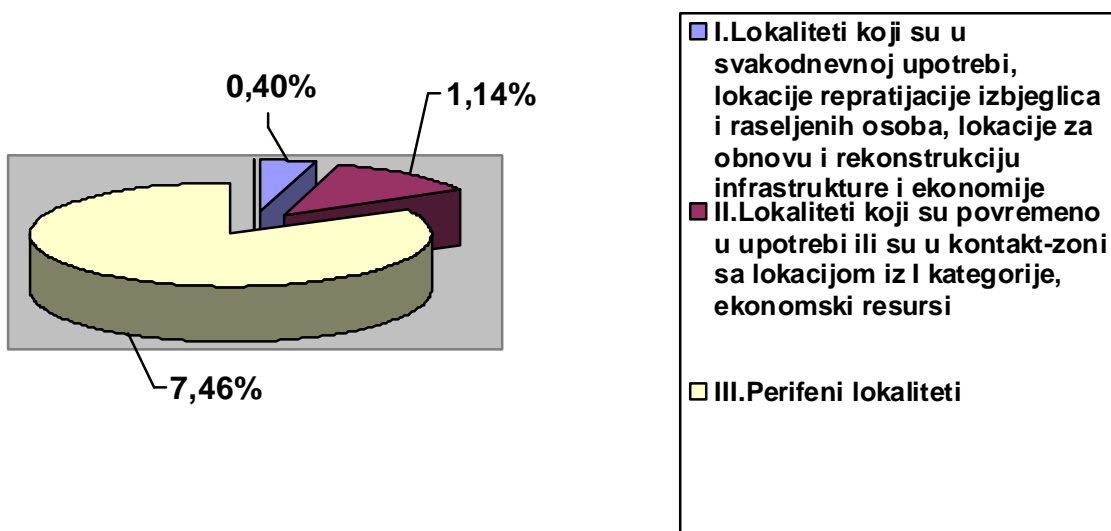
Dužina uređenih vodotoka na području općine Odžak odnosi se na vodotoke rijeka Bosne i Save, odvodne kanale prvog reda, a njihova dužina iznosi 72.800m. Ostali dio kanalske mreže

⁸ sanaciju su financirali Direkcija za ceste FBiH u iznosu od 136.000 KM i EUFOR u iznosu od 114.000 KM

(kanali drugog i trećeg reda i nerangirani kanali) većim je dijelom neuređen što u slučaju obilnijih padavina dovodi do njihova brzog izlivanja i plavljenja kuća, putne komunikacije te obradivog i neobradivog poljoprivrednog zemljišta. Najugroženija naselja na području općine jesu ona koja su smještena uz glavne vodotoke rijeka Save i Bosne (Svilaj, Novi Grad, Osječak, Donja Dubica, Vojskova, Trnjak i Zorice, Prud, Gornja Dubica, Novo Selo, Ada i dijelovi mjesta Odžak). Potencijalno je ugroženo opasnostima poplava 3000 stanovnika. Kako bi se smanjila opasnost od poplava potrebno je uređenje i izgradnja nasipa cijelom dužinom rijeke Bosne i čišćenje svih ostalih vodotoka, kao i stavljanje u funkciju crpnih pumpi na čitavom području.

Ugroženost minama

Trenutno se pod kontaminiranim područjem od MES-a nalazi 15.400.000 m². Ukupna označena površina oznakama upozorenja na opasnosti od mina iznosi 5.400.000 m² unutar kojih se nalaze prijedlozi projekata za deminiranje površine 594.400 m². Do sada je na području općine razminirano je 512.500 m², a 2.677.000 m² proglašeno je površinom bez utvrđenog rizika od postojanja mina.

Slika 26. Udio zemljišta kontaminiranog minama na području općine Odžak, na dan 31.05.2010. godine

Lista prioriteta za deminiranje na području općine Odžak u 2010. godini su područja:

1. Novi Grad – Lještrak (68 750m²)
2. Novi Grad – Trnjani (25 000m²)
3. Novi Grad – Osječak (10 000m²)
4. Prud – Savski Prudovi (160 000m²)

Policija/ kriminalitet

Osiguranje osobne i imovinske sigurnosti svih građana općine Odžak u nadležnosti je Policijske Uprave Odžak koja teritorijalno pokriva prostor općine Odžak. U organizacijskom smislu čine je unutarnje organizacijske jedinice:

- Policijska stanica Odžak
- Odjel prometne policije PU Odžak
- Odjel kriminalističke policije PU Odžak

Kada je riječ o oblasti kriminaliteta, područje općine Odžak karakterizira takvo stanje da je u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu prijavljeno i obrađeno 8,84% više kaznenih djela. Iako je došlo do neznatnog povećanja broja kaznenih djela, posljedice koje su iz njih proistekle sadrže manju društvenu opasnost (nije evidentirano prijavljivanje kaznenih djela iz oblasti organiziranog kriminaliteta, kaznenih djela terorizma, ubojstava, razbojstava i sl.). Iz naprijed spomenutih razloga stanje u oblasti kriminaliteta može se ocijeniti zadovoljavajućim.

U oblasti kriminaliteta je je prijavljeno i obrađeno 197 kaznenih djela tako da je u odnosu na 2008. godinu prijavljeno i obrađeno 8,84% više kaznenih djela. Ostvaren je pozitivan trend u dijelu koji se odnosi na prijavljivanje kaznenih djela od strane policijskih službenika jer je u 2009. godini po tom osnovu prijavljeno 27 kaznenih djela što predstavlja 13,70% svih obrađenih kaznenih djela u 2009. godini.

U oblasti javnog i mira u 2009. godini registriran je trend smanjenja ukupnog broja počinjenih prekršaja za 23,42% te smanjenje broja počinitelja za 22,70%. U remećenju javnog reda i mira nisu nastupile teže posljedice, a najčešće je javni red i mir narušavan drskim ponašanjem kao najblažim vidom činjenja prekršaja protiv javnog reda i mira (69 prekršaja ili 41% u odnosu na ukupno počinjene prekršaje u 2009. godini). Obzirom na iznesene pokazatelje, stanje sigurnosti u oblasti javnog reda i mira znatno je povoljnije nego u 2008. godini kada je registrirano 222 počinjena prekršaja pa se sukladno tome može dati ocjena da je stanje u ovoj oblasti stabilno.

Pozitivan trend ostvaruje se u području ukupne rasvijetljenosti gdje je u 2005. godini iznosila 35,35%, u 2007. godini popela se na 40%, da bi u 2009. godini postotak osvjetljenosti porastao na visokih 71,75%. U strukturi kriminaliteta, najveći broj kaznenih djela kroz sve godine počinjen je protiv imovine. U 2009. godini kriminalni delikti protiv imovine predstavljaju 45,76% ukupne strukture obrađenih djela.

Civilno društvo

Na prostoru općine Odžak mnogo je registriranih nevladinih udruga, oko 100, međutim malo ih je aktivnih (oko 30-ak). Najaktivnije su udruge koje se bave zaštitom interesa poljoprivrednika, poslodavaca, branitelja, udruženja osoba sa posebnim potrebama, kulturno-umjetnička društva i udruge koje djeluju na području zaštite okoliša. Većina udruga nema registriranih zaposlenih, nego se njihov rad zasniva na volonterstvu.

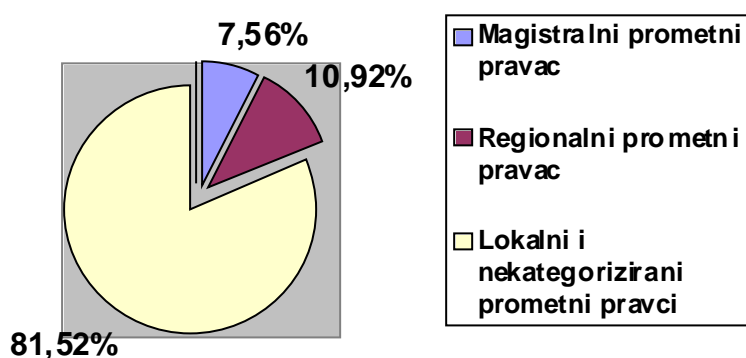
Nevladine organizacije nisu samoodržive i oslanjaju se na financijsku podršku općinskog proračuna, a neke od njih i na podršku međunarodnih organizacija i donatora kao i drugih domaćih institucija. Većina njih još uvijek nema razvijen projektni pristup apliciranju projekata na raspisane javne pozive. Između općine i nevladinog sektora postoji do sada mala,

ali uspješna suradnja na realiziranju različitih projekata te općina s određenim brojem NVO-a ima i potpisane sporazume o partnerstvu. Stvaranje partnerskog odnosa između vladinog, nevladinog i poduzetničkog sektora jedan je od predujeta daljnjeg razvoja lokalne zajednice. No, potrebni su i dodatni naponi za unapređenje komunikacije i suradnje između lokalne vlasti i sektora civilnog društva i stvaranja boljeg okruženja za djelovanje. Unatoč velikom broju mehanizama za sudjelovanje u javnim poslovima, utjecaj građana, kroz nevladine organizacije na donošenje odluka, upravljanje javnim poslovima i uključivanje u razvojne aktivnosti općine je neznatan.

6. STANJE JAVNE INFRASTRUKTURE

6.1. Stanje prometne infrastrukture

Općinska cestovna mreža (magistralna, regionalna, lokalna i nekategorizirana) ima ukupno 357 km. Od toga je 27 km magistralnih prometnica koje Odžak povezuju sa Modričom, Dobojom, Bosanskim Brodom i Republikom Hrvatskom. Pored toga 18 km regionalne prometnice povezuje prostore odžačke općine sa Bosanskim Šamcem i Orašjem, odnosno sjeverom BiH.

Slika 27. Prometna infrastruktura općine Odžak sa 31.12.2009.godine

Od ukupne prometne i ulične mreže na prostoru Odžačke općine kvalitetno je asfaltirano 143 km (40%), a dužina asfaltiranih prometnih pravaca u jako lošem stanju ili nikako nije asfaltirana iznosi 214 km (60%). Iz datih podataka o stanju prometne infrastrukture na prostorima Odžačke općine možemo zaključiti da općina Odžak ima lošu i nepovoljnu strukturu prometnica.

6.2. Stanje tehničke infrastrukture

Prostori odžačke općine uvezani su na primarnu elektro mrežu preko Modriče (RS) putem trafo-postrojenja snage 35 KV. Dužina elektro-mreže na visokom naponu iznosi 113,19 km,

dok je na niskom naponu 211,49 km. Na visokom naponu su 4 objekta, a na niskom naponu 7489 priključaka (6871 kućanstava, 538 ostale potrošnje i javne rasvjete 80). Stručne su procjene da je na ovim prostorima instalirana primarna elektro mreža koja potpuno i dugoročno zadovoljava potrebe snabdijevanja ovim energentom i većih industrijskih kapaciteta i potrošača od trenutno postojećih.

Telekomunikacijska infrastruktura je veoma značajna odrednica razvoja i kvalitete poslovnog okruženja svake lokalne i društvene zajednice. Na prostorima odžačke općine u ovoj oblasti djeluje JP HT Mostar. Iz sastava JP HT Mostar TKC Orašje na prostorima odžačke općine je instalirana organizaciona jedinica koja organizira i upravlja samo fiksnom telefonijom. Svim mjesnim zajednicama je omogućen priključak na fiksnu telefonsku mrežu, a ukupan broj fiksnih priključaka, prema podacima HT d.d. Mostar, na dan 08.04.2010. godine iznosio je 4262. Mogućnost Internet konekcije ima 16 mjesnih zajednica, a broj internet korisnika (ADSL) na isti dan iznosio je 806. Prisutan je trend povećanja internet korisnika.

U oblasti mobilne telefonije na ovim prostorima su prisutni: ERONET, Telekom BiH, te u manjem obimu M-TEL, VIP, SIMPA, TELE2 i HR Cronet čiji je broj korisnika nemoguće identificirati.

6.3. Stanje komunalne infrastrukture i usluga⁹, za koje je odgovorna lokalna samouprava (i u pogledu dostupnosti i u pogledu kvalitete);

Snabdijevanje pitkom i tehničkom vodom

Poslovi u svezi vodosnabdijevanja u koji spadaju upravljanje, održavanje vodovodnog sustava, te distribuciju i naplatu naknada za isporuku pitke vode, povjereni su općinskom JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak na vodovodnom sustavu u naseljenim mjestima Odžak i Prnjavor – Posavska Mahala, dok ostalim mjesnim vodovodima gospodare i upravljaju Mjesne zajednice. Snabdijevanje pitkom i tehničkom vodom dostupno je cjelokupnom stanovništvu općine Odžak, s tim da se snabdijevanje vodom za piće vrši iz različitih vodoopskrbnih objekata, i to iz: gradskog vodovodnog sustava sa izgrađenim pročištačem za tretman pitke vode u Odžaku i mjesnih-seoskih vodovoda (ukupna dužina vodovodne mreže na općini Odžak je cca 59 kolometara), te drugih alternativnih izvora vode (individualni bunarevi, česme, pumpe i sl.).

Stanje vodoopskrbe je trenutno nezadovoljavajuće iz razloga što je na kontrolirane vodovode priključeno oko 4100 domaćinstava, odnosno oko 16.500 potrošača, ali je činjenica da se za cca 50% stanovništva ne može osigurati priključak na vodovodne sustave sa kontroliranom vodom (neizgrađenost vodovodne infrastrukture). Procjena je da oko 20% stanovništva općine nema mogućnosti da osigura kontinuitet vodosnabdijevanja tijekom cijele godine, jer se u vrijeme suše dogodi povlačenje vode i presušivanje individualnih bunara u naseljima, naseljenim mjestima koja nemaju izgrađenu vodovodnu infrastrukturu, niti imaju adekvatnu mogućnost stalne provjere kvalitete vode. Naplativost za izvršene usluge u naseljenom mjestu Odžak od strane JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak je u uzlaznom trendu i kreće se za posljednjih nekoliko godina od 50-70%.¹⁰

Kanalizacija

⁹ Pod komunalnim javnim uslugama podrazumijevaju se: snabdijevanje pitkom i tehničkom vodom, kanalizacija, javna rasvjeta, održavanje parkova i javnih površina, grobalja, održavanje lokalnih puteva

¹⁰ preuzeto iz dostavljenih podataka od strane poduzeća

Po pitanju kanalizacije, odnosno fekalne odvodnje i tretmana otpadnih voda na prostoru općine Odžak, te izgrađenosti kanalizacijskih sustava, situacija je više nego nezadovoljavajuća. Djelomično rješenje problema zbrinjavanja otpadnih voda ima samo uži obuhvat naseljenog mjesta Odžak u dužini od 14 kilometara, dok je širi obuhvat loše ili nikako riješen, kao i sama odvodnja do pročistača otpadnih voda, koja završava u otvorenoj fekalnoj močvari „Osik“.

Činjenica, da je na spomenuti kanalizacijski sustav priključeno svega 2000 fizičkih i 235 pravnih osoba, a da 5000 domaćinstava na području općine Odžak (sva naseljena mjesta osim Odžaka) nema sustavno rješenje problema zbrinjavanja otpadnih voda. Ovo govori da općina ima velikih problema u ovoj oblasti, iako se u posljednjih nekoliko godina vrše se ulaganja značajnih sredstva u rješavanju ove problematike.¹¹

Poslovi u svezi upravljanja i održavanja kanalizacijskog sustava, te naplate naknade za otpadne vode, povjereni su općinskom JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak. U tijeku je realizacija projekta prečistača otpadnih voda kojim bi se riješila odvodnja i ispuštanje pročišćenih otpadnih voda privremeno u močvaru „Osik,, a izgradnjom kolektora direktno u rijeku Bosnu. Domaćinstva koja nemaju pristup izgrađenom sustavu sakupljaju otpadne vode u septičke jame ili vrše direktno ispuštanje u kanale pored ceste ili na okolno zemljište, što dodatno ugrožava nezaštićena izvorišta pitke vode.

Odvoz smeća i upravljanje otpadom

Za područje općine Odžak jedan od najvećih problema u zaštiti okoliša predstavlja nekontrolirano odlaganje otpada (kućnog, industrijskog, životinjskog, opasnog i dr. otpada), što je i najuočljiviji ekološki problem, uz povremene posljedice izazvane poplavama. Općina nije donijela Plan upravljanja otpadom obzirom da se u rješavanju odlaganja otpada prilazi regionalnom rješavanju sanitarnim deponijama. Općina Odžak je sudjelovala za "Regiji Tešanj" u donošenju Plana upravljanja otpadom radi izgradnje sanitarne deponije, ali do realizacije istog nije došlo radi odustajanja općine Doboj od predviđene lokacije sanitarne deponije na području njihove općine.

Općina Odžak raspolaže jednom zvaničnom deponijom za odlaganje otpada kojom gospodari i upravlja JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak. Navedena deponija je ograničenog kapaciteta i u narednom periodu neće više biti u funkciji. Pored toga lokacija iste se nalazi u blizini naseljenog mjesta, u blizini rijeke Bosne, kanalizacionog recipjenta, a podloga odlagališta je šljunčano tlo, što je okarakteriziralo postojeću deponiju kao deponiju visokog rizika po zdravlje ljudi. Otpad se organizirano odvozi sa užeg područja općine Odžak (naseljeno mjesto Odak i još nekoliko mjesnih zajednica koje tendiraju Odžaku).

Broj korisnika usluga odvoza smeća je cca 1500 domaćinstava, što čini cca 20% od ukupnog broja na području općine Odžak, dok je procent naplate usluga 90-95%. Svake godine ulažu se određena finansijska sredstva u održavanje postojeće deponije – odlagališta otpada u visini oko 50.000 KM na godišnjem nivou.

Ipak, većina otpada odlaže se nekontrolirano na tzv. "divlje deponije", kojih na području općine Odžak ima veliki broj (14 evidentiranih, o kojima postoji dokumentacija o položaju, veličini i finansijskim okvirima za adekvatnu sanaciju). Na javnu deponiju se odlaže sav otpad proizveden u domaćinstvima, kao i u privredi. Na istu deponiju se odlaže i životinjski otpad (nije donešena konačna odluka o lokaciji za deponiju), kao i medicinski i građevinski

---

¹¹ rekonstrukcija i izgradnja nove kanalizacione infrastrukture

otpad. Radi niskog nivoa ekološke svijesti građana imamo za posljedicu nekontroliran način odlaganja otpada na zelenim površinama, cestovnim pojasevima, šumama, rijekama, poljoprivrednom zemljištu, što utječe na onečišćenje zemljišta, kvalitetu vode i opći dojam o našoj ukupnoj kulturi.

Postoji potreba i stav je lokalne politike da se gore navedena problematika rješava na način izgradnje regionalne deponije, gdje bi se općina Odžak aktivno uključila u sličan projekt regionalnog značaja.

Groblja

Na području općine Odžak locirana su 23 groblja. Ukopna mjesta se nigdje ne naplaćuju. Održavanje groblja je u nadležnosti mjesnih zajednica.

Lokalni prijevoz

Od postojeće 23 MZ, njih 10 je pokriveno lokalnim prijevozom koji se obavlja u sklopu međunarodne linije Odžak-Slavonki Brod-Odžak. Postoje još i međunarodne linije Odžak-Zürich i Odžak-Beč. Postoje i međugradske linije Odžak-Modriča-Gradačac-Tuzla-Sarajevo. U okviru općine Odžak postoji organizirani prijevoz školske djece koji obuhvaća sve MZ u ukupnoj dužini od 864 km. Ovaj prijevoz se financira 50% iz proračuna općine Odžak (225.000 KM), a 50% iz proračuna Županije Posavske.

Javna rasvjeta

Prema procjeni pokrivenost općine javnom rasvjetom je 92%. U razoblju od 2005. do 2009. godine iz općinskog je proračuna u izgradnju i održavanje javne rasvjete uloženo 180.000 KM.

Parkiranje

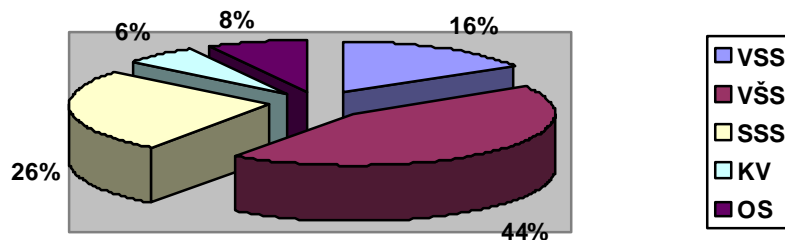
U urbanom dijelu Odžaka, postoji mogućnost korištenja oko 250 parkirališnih mjesta gdje su parking mjesta dijelom označena. S obzirom da općina gospodari javnim površinama na kojima se nalaze parkirališna mjesta sačinjen je plan upravljanja, ali trenutno nije organizirana planirana naplata za korištenje.

6.4. Lokalne samouprava

Poslove i zadaće lokalne samouprave iz izravne nadležnosti Općine, kao i upravne poslove koji su Federalnim i Kantonalnim Zakonom stavljene u nadležnost Općine, vrši općinski organ uprave, putem slijedećih službi za upravu i to:

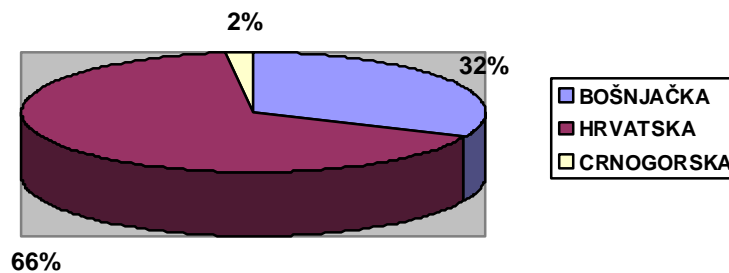
1. Služba za nabavku i zaštitu sredstava i resursa,
2. Služba civilne zaštite i civilnih poslova,
3. Služba za gospodarstvo i LER,
4. Služba za prostorno uređenje i katastar nekretnina,
5. Služba za komunikacije.

U organu lokalne uprave zaposleno je 50 djelatnika.

Slika 28. Kvalifikacijska struktura radnih mjesta u općinskoj upravi

Lokalna samouprava smještena je u tri odvojene zgrade u centru grada, a u jednoj od njih otvorena je i šalter sala.

Slika 29. Zaposleni u javnoj upravi po nacionalnosti

MJESNE ZAJEDNICE

Na prostoru općine organizirane su 23 mjesne zajednice. Nijedna od njih nema u funkciji kancelarijske prostore niti kancelarijsku opremu za rad. Rad mjesne zajednice obavljaju predsjednici mjesnih zajednica sa članovima savjeta, u koje su vrlo malo uključene žene. U većini MZ-a žene uopće nisu uključene u rad savjeta. Skoro sve mjesne zajednice imaju zatvorene prostore za organiziranje javnih i kulturnih sadržaja. Također, skoro sve imaju na raspolaganju i uređene sportske poligone. U narednom razdoblju, s obzirom na nove zakonske propise i statut općine, MZ su dobile znatno veće ovlasti, ali i obveze koje iz toga proizlaze, tako da bi se u prvom redu trebalo poboljšati njihovo materijalno stanje te bi u općinskom proračunu trebala biti predviđena znatno veća financijska sredstva, izravno ili kroz implementaciju projekata.

PRORAČUN I FINACIJE OPĆINE

U finansijskom smislu proračun je plan prihoda i rashoda jedne političko-teritorijalne jedinice odnosno društveno-političke zajednice. Donosi se za period jedne godine. Zavisno od nivoa teritorijalno-političke zajednice proračune odobravaju zakonodavna tijela Federacije, kantona, gradska i općinska vijeća. Javni je akt koji predstavlja obvezni okvir ponašanja javnog sektora.

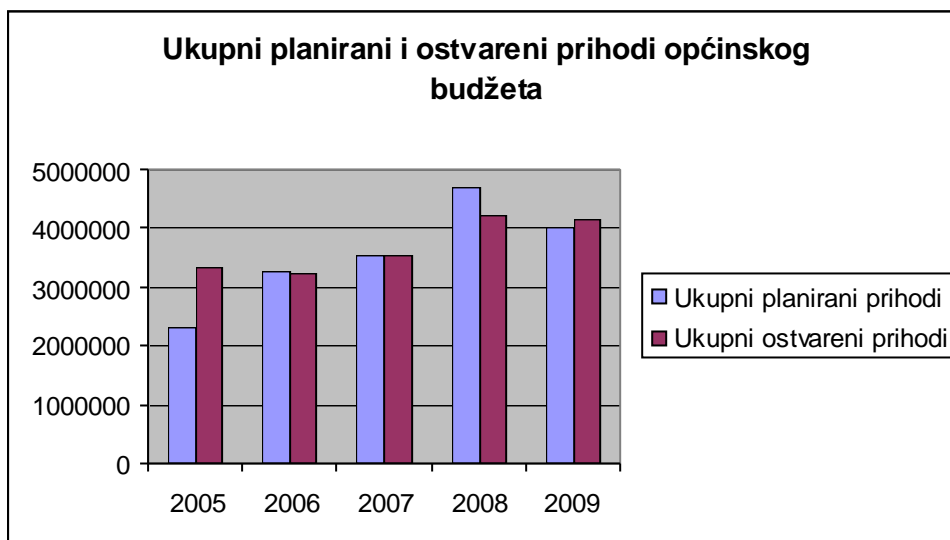
Analiza proračunskih sredstava

Planirani budžet za period 2005. do 2009. godine predstavljen je na realnim osnovama te je i ostvarenje proračuna kao konačna faza proračunskog procesa pratilo provođenje plana osim u 2009. godini, jer je globalna finansijsko-ekonomska kriza pogoršala fiskalno stanje kako u BiH tako i u općini Odžak.

Tablica 3. Pregled ukupno planiranih i ostvarenih prihoda

	2005	2006	2007	2008	2009
Ukupni planirani prihodi	2310000	3259000	3541700	4678000	4021381
Ukupni ostvareni prihodi	3325589	3225547	3541600	4216116	4137656

U odnosu na ostvarene ukupne prihode u promatranom periodu koji imaju rast iz godine u godinu, prihodi u 2009. godini smanjeni su za 2% u odnosu na prethodni period, zbog manje ostvarenog prihoda po osnovu PDV u odnosu na planirani prihod.

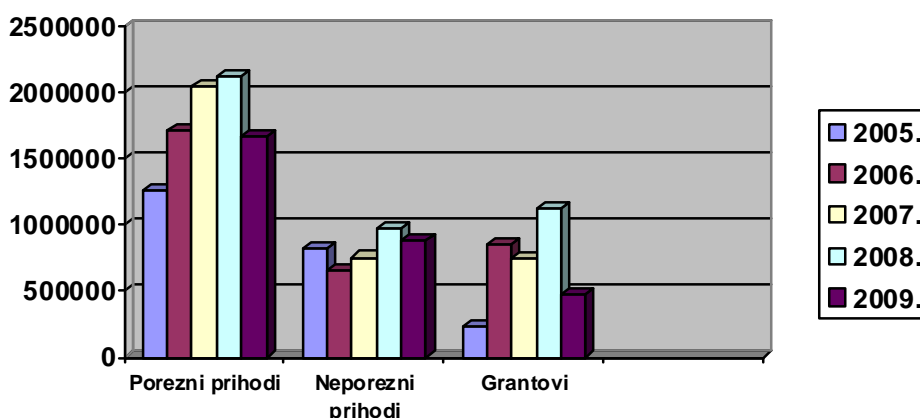
Slika 30. Ukupni planirani i ostvareni prihodi općinskog proračuna

Strukturu proračunskih sredstava čine: porezni i neporezni prihodi kao osnovni izvori proračunskih sredstava, zatim grantovi, donacije i financiranja (kredit). Značajan dio

poreznih prihoda realizira se putem viših nivoa vlasti i zbog toga općina nema značajnijeg utjecaja na njihovo prikupljanje. U strukturi proračunskih sredstava se uočava trend rasta poreznih prihoda, izuzev u 2009. godini kada bilježimo pad poreznih prihoda za 12% u odnosu na prethodnu godinu. Porezni prihodi u ukupnim proračunskim sredstvima učestvuju u prosjeku sa oko 55%.

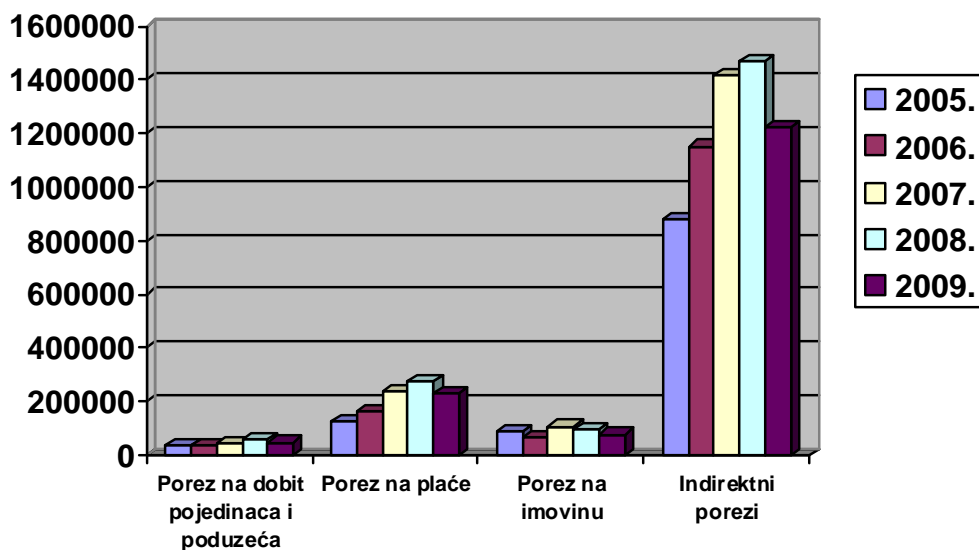
Kod neporeznih prihoda, zbog neusvajanja općinskih odluka, koji onemogućavaju njihovo ubiranje u periodu 2005. do 2009. godine, u ukupnim proračunskim sredstvima učestvuju u prosjeku sa 26%. Bilježimo oscilacije u ostvarenju ove vrste prihoda (u 2005. godini u ukupnim prihodima učestvuju sa 35%, u 2006. sa 20%, u 2007. sa 21%, 2008. sa 23% i 2009. godini sa 29%). Inače, radi se o prihodima koje općina direktno ubire i njima upravlja. Kroz realizaciju i visinu neporeznih prihoda ogleda se i uspješnost upravljanja te poduzetnička aktivnost strukture općinske vlasti. Usvajanjem određenih odluka od strane Općinskog vijeća za očekivati je da će ovi prihodi imati trend rasta.

Grantovi su posebna vrsta priliva sredstava koji obezbjeđuju viši nivoi vlasti, a koji se ne moraju vraćati i u strukturi ukupnih prihoda učestvuju sa oko 19% prihoda. Kao podrška su za financiranje općinskog organa uprave. Općina prikuplja donacije uz pomoć domaćih ili stranih donatora ali se oni iz godine u godinu se smanjuju.

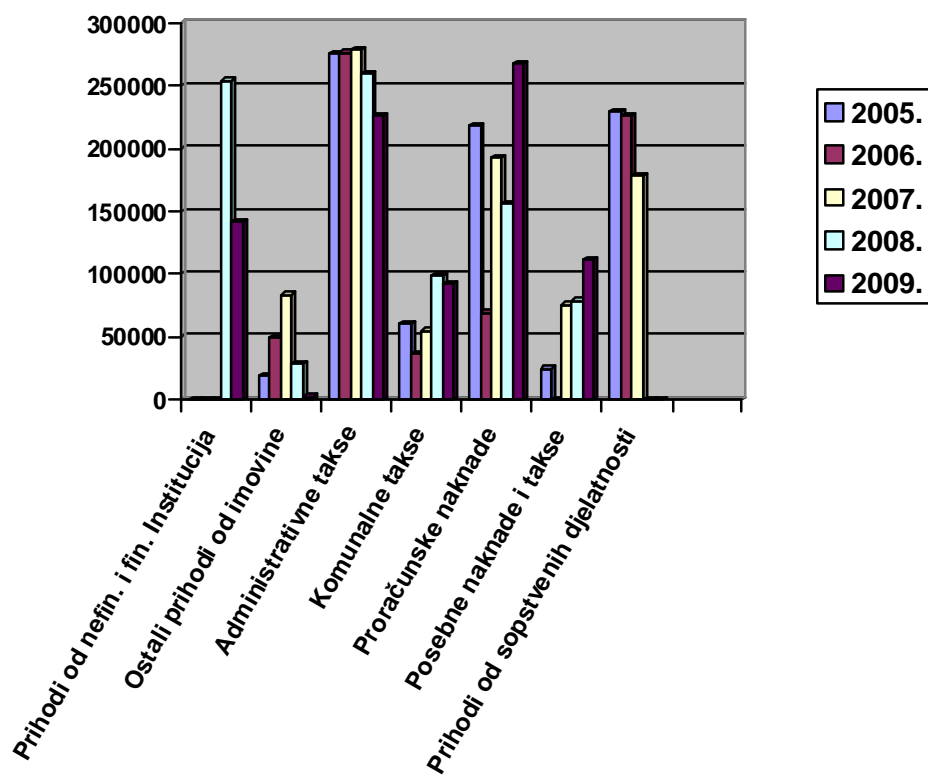

Slika 31. *Struktura prihoda u ukupnim prihodima općine*

U strukturi poreznih prihoda najznačajniji je prihod od indirektnog oporezivanja i poreza na plaću.

Slika 32. *Struktura poreznih prihoda*

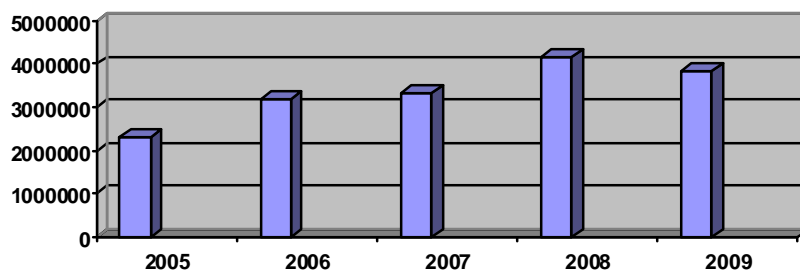

Slika 33. *Struktura neporeznih prihoda*

U strukturi neporeznih prihoda najveću stavku zauzimaju administrativne takse i različite proračunske naknade.

Analiza rashoda proračunske potrošnje

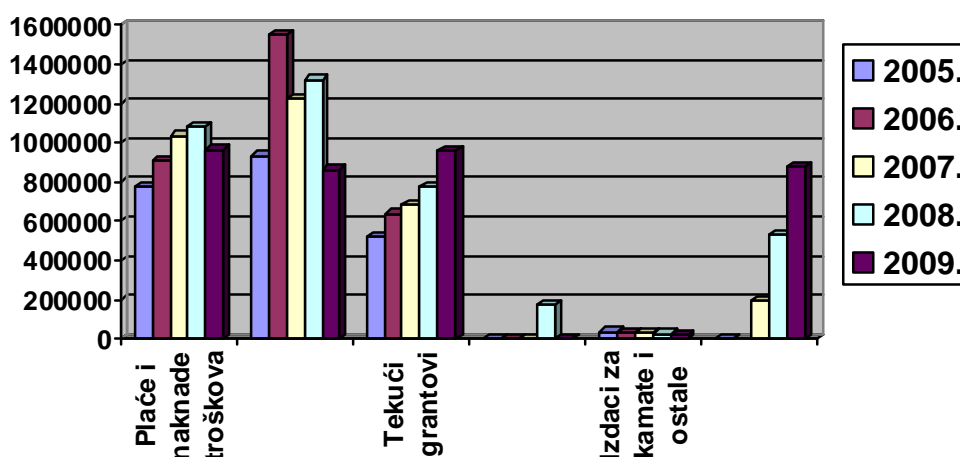
Ukupna proračunska potrošnja kao i proračunska sredstva su u trendu rasta iz godine u godinu. U 2006. godini u odnosu na 2005. godini ostvaren je porast za 38%, u 2007. u odnosu na 2006. godinu ostvaren je porast za 4%, u 2008. u odnosu na 2007. za 4%, a u 2009. s obzirom na smanjene prihoda smanjenja je i potrošnja u odnosu na 2008. godinu za 9% kao i zbog donošenja zakona o uštedama koji ograničava potrošnju u javnom sektoru.

Slika 34. Pregled rashoda od 2005. do 2009. godine

Sredstva utrošena za plaće, naknade troškova zaposleni i vijećnika čini oko 28% ukupnih rashoda u ukupnoj proračunskoj potrošnji. Materijalni izdaci su od 2005. godine u porastu, a u 2009. god u odnosu na prethodni period su u opadanju. Djelomično i zbog evidentiranja prijevoza školske djece na drugoj proračunskoj poziciji na čemu je inzistirala federalna revizija. Tekući grantovi sa učešćem u ukupnoj budžetskoj potrošnji u 2005. god od 22,6% povećale su se u 2009 godini na 25,2% iz napomenutog razloga jer j prijevoz na toj poziciji.

Pregled rashoda

Slika 35. Struktura rashoda od 2005. do 2009. godine

Strogom primjenom zakona i propisa u ovoj oblasti ima prostora za planiranje realnije fiskalne strategije zasnovane na čvršćim ograničenjima javne potrošnje, a u isto vrijeme napraviti značajne iskorake u mjerama i aktivnostima koji će dovesti do povećanja i jačanja fiskalnih kapaciteta.

7. OKOLIŠ

7.1. Stanje zraka (kvalitet i upravljanje)

Ova oblast regulirana je Zakonom o zaštiti zraka („Sl. novine Federacije BiH br. 33/03). Očuvanje čistog zraka veoma je važno za zdravlje i život građana, te je veoma bitno usmjeriti pažnju da se zagađenje zraka svede na minimalnu mjeru. Na području općine Odžak nema industrijskih kapaciteta koji bi svojim tehnološkim procesom vršili emisiju nedozvoljenih količina štetnih plinova i drugih štetnih materija u atmosferu, a koji bi negativno utjecali na zdravlje lokalnog stanovništva.

Kao pojavu na području općine Odžak imamo nekontrolirano paljenje otpada od strane građana, zatim pojava plinova u procesu rada u drvenoj industriji, gdje u ovom trenutku nemamo precizne podatke o emisiji plinova, jer Općina trenutno ne raspolaže mjernom stanicom kojom bi se mjerila emisija štetnih plinova. Županijsko Ministarstvo prometa, veza, turizma i zaštite okoliša u skladu sa zakonskom regulativom izdaje okolinske dozvole za sve objekte za čije puštanje u rad prethodi pribavljanje okolinske dozvole, tako da Općina nema proceduralnih mogućnosti i inspekcijskog nadzora.

7.2. Stanje u pogledu vodnih resursa (korištenje, zaštita i upravljanje)

Korištenje, zaštita, upravljanje i održavanje vodnih resursa, odnosno nadležnosti pojedinih institucija podijeljeni su sukladno Zakonu o vodama, Zakonu o zaštiti voda, Zakonu o zaštiti okoliša, Zakonu o poljoprivrednom zemljištu i dr. vodoprivrednim aktima koji se tiču ove oblasti. Ovdje je evidentan nedostatak donošenja podzakonskih akata i stroža primjena zakonske regulative u praksi. U pogledu vodnih resursa naš prostor je prirodno veoma sadržajan. Najznačajniji su resursi podzemnih voda, odnosno dostatni potencijali pitke vode na cijelom području općine, gdje je u pojedinim naseljenim mjestima voda opterećena lakšim metalima, ali se tretmanom dovodi do zadovoljavajuće kvalitete za nesmetanu uporabu.

Prostor općine Odžak omeđen je na sjeveru međudržavnim vodotokom rijekom Savom u dužini od 30- ak kilometara a na istoku rijekom Bosnom u dužini prirodnog korita od cca 15- ak kilometara. Branjeni prostor vodoplovnog područja zaštićen je izgradnjom Savskog obrambenog nasipa na razini 100 godišnjih voda u dužini od cca 27 kilometara (potez Prud – Kadar), te nasipom uz rijeku Bosnu od ušća u Prudu do Gornje Dubice u dužini od cca 6.7 kilometara. Izgradnjom ovih nasipa u najvećoj mjeri prostor općine Odžak koji gravitira rijeci Savi zaštićen je od mogućih havarija. Međutim, rijeka Bosna koja stalno meandrira i ima promjenjiv vodotok, stvara velike probleme u priobalnom dijelu kada su visoke vode, kao i eroziju na obalama i velike štete na poljoprivrednom zemljištu. U zadnje vrijeme planski se radi na rješavanju problema u dijelu vodotoka Šamac – Modriča, sa ambicijom izgradnje obrambenih nasipa sa lijeve i desne obale, te regulacije korita rijeke Bosne. Postoji mogućnost

gradnje mini protočnih, cijevnih hidrocentrala na rijeci Bosni kakve se planiraju graditi uzvodno prema Doboju.

Na prostoru općine veliki je broj prirodnih potoka i izvorišta, kao i značajan hidromelioracioni sustav za odvodnju unutarnjih voda. Izvorišta i vodovodni sustavi su uglavnom projektirani i građeni na način da su zaštićeni od vanjskih onečišćenja i fizičkih utjecaja. Njihovo upravljanje i gospodarenje trenutno je povjerenjeno općinskom komunalnom poduzeću JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak i dijelom Mjesnim zajednicama na kojima su mjesni vodovodi izgrađeni. U okviru rada i djelovanja lokalne samouprave nijedno prirodno izvorište nije proglašeno zaštićenom zonom niti je općina radila poseban plan i projekte zaštite izvorišta, osim na glavnom vodocrpilištu u naseljenom mjestu Odžak.

7.3. Stanje šumskih eko sistema (korištenje, zaštita i upravljanje);

Ovaj segment definiran je odredbama Zakona o šumama („Sl. novine F BiH,, br. 20/02, 29/03 i 37/04) i dokumentom Kantonalnog ministarstva PVŠ- Šumskogospodarskom osnovom za državne šume Posavske Županije i Šumskogospodarskom osnovom za privatne šume općine Odžak (važnost 1.1.2009. – 31.12.2018. godine). Međutim, svakodnevna ugroženost šuma od štetnih utjecaja od strane samoga čovjeka (svjesnim i nesavjesnim radom), različitih bolesti, šteta od insekata, te drugih oblika prirodne degradacije šumskog blaga dovode do poremećaja eko sustava i biodiverziteta. Kao i u drugim sredinama prisutne su pojave uzurpacije šumskog zemljišta, nekontrolirane i bespravne sječe, posebno u dijelu državnog ali i privatnog sektora. Zatim, odlaganje otpada i loženje vatre, koje ponekad izbjegne kontroli i izazove šumske požare, te dolazi do trajnih degradacija i većih oštećenja na značajnom dijelu šumskog zemljišta.

Šumama i šumskim zemljištem u državnoj svojini, temeljem Zakona o šumama upravlja i gospodari Federalno ministarstvo PVŠ, odnosno Federalna uprava za šumarstvo i Ministarstvo PVŠ Županije Posavske, odnosno Uprava za šumarstvo Županije Posavske, dok šumama u privatnom vlasništvu upravljaju i gospodare njihovi vlasnici. Problem u očuvanju flore i faune, odnosno ukupnog biodiverziteta i akvatičnih eko-sustava predstavlja sječa i izvlačenje drvne mase kroz šumske potoke. U posljednjih nekoliko godina vrši se plansko i selektivno pošumljavanje dijela degradiranih i praznih šumskih zemljišta, kao i gradnja i održavanje pristupnih putova. Dio šumskog zemljišta nalazi se još pod minama, što otežava održavanje tih prostora. Postoji korektna suradnja sa lovačkim udruženjem, u smislu korištenja šumskog zemljišta za potrebe lovišta i zaštite divljači.

7.4. Upravljanje otpadom

Zaštita životne sredine ima veliki značaj, radi unapređenja kvalitete života i zdravlja ljudi, ali i radi toga što nezagađena životna sredina predstavlja pretpostavku za razvoj gospodarstva, osobito u domenu tradicionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje i turizma. Za područje općine Odžak jedan od najvećih problema u zaštiti okoliša predstavlja nekontrolirano odlaganje otpada (iz domaćinstava, industrijskog, medicinskog, građevinskog, životinjskog i dr. otpada) , što je, uz dosta česte poplave, najevidentniji ekološki problem.

Problematika odlaganja otpada regulirana je Zakonom o upravljanju otpadom („Sl. novine Federacije BiH, br.33/03), gdje Općina nije donijela Plan upravljanja otpadom obzirom da se u rješavanju odlaganja otpada prilazi regionalnom rješavanju sanitarnim deponijama. Općina Odžak je sudjelovala za "Regiji Tešanj" u donošenju Plana upravljanja otpadom radi izgradnje sanitarne deponije, ali do realizacije istog nije došlo radi odustajanja općine Doboju od predviđene lokacije sanitarne deponije na području njihove općine.

7.5. Upravljanje prostorom i okolišom i stanje gradskog zelenila;

Općina Odžak je u proteklom desetljeću donijela nekoliko strateških dokumenata po pitanju reguliranja oblasti prostornog uređenja, odnosno upravljanja prostorom i okolišem, u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju («Službene novine Federacije BiH», broj 52/02), Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/06, 72/07 i 32/08), Zakonom o građevinskom zemljištu («Službene novine Federacije BiH», br. 25/03), Zakonom o zaštiti okoliša i drugim pozitivnim zakonskim propisima. Donesena okvirna planska regulativa u dokumentu Zoning plan šireg gradskog obuhvata poslužila je kao osnova za donošenje Regulacionog plana užeg gradskog područja i tehničko-planske dokumentacije za izgradnju Poslovne zone „Sjever,, u Odžaku, što je definiralo razmještaj i strukturu ukupne gradnje i razvoja gospodarstva općine.

U okviru ovih planiranja nastojalo se osigurati kompatibilnost sa projektom građenja koridora VC na području općine Odžak. Što se tiče ostalih naseljenih mjesta na području općine Odžak pokrenuta je inicijativa izrade Urbanističkih redova kako bi se u ruralnim dijelovima spriječila nelegalna gradnja i definirali budući pravci razvoja manjih sredina. Što se tiče nelegalne gradnje ona je evidentna ali se nema preciznih pokazatelja, ali je u narednom periodu nakon što se donese odluka o komunalnoj naknadi planiran ozbiljniji pristup ovoj problematici. Stanje gradskog zelenila je svedeno na održavanje gradskog parka koji se nalazi u centralnom dijelu naseljenog mjesta Odžak, neposredno uz objekte mjesne Osnovne škole. Održavanje istog povjereno je JP „Komunalac,, d.o.o. Odžak, koje redovito obavlja povjerene poslove, tako da se uređenje parka može smatrati zadovoljavajućim. Drugih značajnijih zelenih površina naseljeno mjesto Odžak nema, jer je središte preurbano i bez većih mogućnosti inkorporiranja zelenih površina u postojeći ambijent, što smatramo nedostatkom prethodnih prostornih planova.

7.6. Zaštita prirodnog (posebno biodiverziteta) i kulturno-povijesnog naslijeđa;

Po pitanju zaštite prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa područje općine Odžak nema posebnu plansku regulativu. Ono što možemo istaći je to, da je općina prostor sadržajno bogat prirodnim vodnim resursima: značajnim podzemnim vodnim potencijalom, izvorištima pitke vode, omeđen sa dvije rijeke, Savom na Sjeveru i Bosnom na Istoku općine pruža velike mogućnosti razvoja turističke djelatnosti, nizom prirodnih manjih vodotoka i vještačkim hidromelioracionim sustavom, te gradnjom nekolicine manjih privatnih ribnjaka. Velike su mogućnosti za bavljenje privrednog i športskog ribolova (imamo brojno udruženje građana sportskih ribolovaca).

Ovdje moramo spomenuti da je naš kraj bogat raznom divljači, što prostor čini atraktivnim na području lovnog turizma. Gazdovanje nad lovištem, koje je praktično na cijelom području

općine, dodijeljeno je Lovačkom društvu „Fazan,“ iz Odžaka. Općina u suradnji sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma priprema izradu Master plana za razvoj lovnog i ribolovnog turizma na području općine Odžak, što bi trebalo koristiti općem razvoju turizma i promociji općine na širem planu. Za ovako mali prostor, značajno je spomenuti i bogatstvo šumama, kako u privatnom tako i državnom vlasništvu, gdje je donesena planska regulativa na razini Županije – Šumskogopodarska osnova.

Po pitanju zaštite biodiverziteta, odnosno specifične raznolikosti flore i faune, općina je poduzela aktivnosti na pripremi za proglašenje Zaštićenog krajolika bare „Starače,“-specifičnog močvarnog područja na ušću Bosne u Savu (napušteno staro korito rijeke Bosne u dužini od cca 7.8 km), te je izrađena studija „Evaluacija prirodnih vrijednosti starače Vojskova,“ koja je dala odgovore na interes općine za proglašenje zaštićenog područja. Po pitanju kulturno-historijskog naslijeđa nemamo mnogo značajnijih dobara, osim što je nakon rata riješeno proglašenje spomenikom kulture stare općinske zgrade vijećnice „Beledije“ u Odžaku, gdje su još u tijeku restauratorski poslovi. Pokrenuta je lokalna inicijativa na lokalitetu starih njemačkih grobalja (putna komunikacija i ostaci spomenika na lokalitetu Kadar). Danas je teško govoriti o ostalim prijeratnim kulturno- historijskim dobrima, jer je odžačka općina u tijeku rata bila totalno razorena, uključujući i sakralne objekte.

7.7. Utjecaj lokalne ekonomije na okoliš;

Što se tiče utjecaja lokalne ekonomije na okoliš možemo dijelom istaći svoje nezadovoljstvo ukupnim stanjem okoliša, odnosno izgradnjom međusobnih odnosa i nebrige svih zainteresiranih ciljnih skupina, koje svaka na svoj način doprinose ukupnom onečišćenju okoliša. Najveći zagađivači su neosvijesteni pojedinci i poneki vlasnici ugostiteljskih objekata, i drugih proizvodnih kapaciteta koji proizvedeni otpad odlažu na divljim deponijama. S obzirom da općina nema velikih privrednih kapaciteta, kao u prijeratnom periodu, tako se značajno smanjio i udio onečišćenja iz sfere industrijskog otpada. Općina nema velikih mogućnosti nadzora i provjere vrste i količine zagađenja, jer nema tehnološke niti institucionalne instrumente, tako da se ovdje ne može precizno detektirati stvarno stanje. U Odžaku posluje nekoliko drvoprerađivača (većina u suradnji sa ino partnerima), gdje je pretpostavka da se u zbrinjavanju štetnog otpada primjenjuju standardi zaštite životne sredine.

Ovdje moramo istaći i ograničenja općine, prvenstveno na financijskom planu, da riješi ogromne nagomilane probleme sustavnog zbrinjavanja otpada, posebno što je doživjela diskontinuitet tijekom ratnih godina, te se moralo započeti iznova u svim segmentima življenja. Najveći je problem sadašnje, trenutno jedine legalne deponije otpada, koja je u blizini naseljenog mjesta Odžak, kao i rješavanje problema desetka manjih divljih deponija (u skoro svakom naseljenom mjestu), gdje se stvorila navika nesavjesnog odnosa lokalnog stanovništva spram zaštite životne sredine i loša regionalna organiziranost na ovom planu. Trenutno se radi na revitalizaciji pročistača za tretman otpadnih koji bi trebao bar dijelom riješiti probleme kanalizacione odvodnje u naseljenom mjestu Odžak.

7.8. Utjecaj okoliša na javno zdravlje

Utjecaj okoliša na javno zdravlje ogleda se prvenstveno kroz sljedeće segmente:

- Opskrba lokalnog stanovništva kvalitetnom i pitkom vodom, kao i higijenski ispravnom vodom. Na području općine Odžak, iako je u najvećoj mjeri postignuto, u ljetnim

mjesecima dijelovi općine ostaju bez stalne opskrbe vodom, a ima skoro 1/3 stanovništva općine koja nije u mogućnosti osigurati priključak na kontroliranvodovode. Time se opasnost od pojave štetnih posljedica ili određenih zaraznih bolesti povećava, te u narednom periodu ovaj problem treba biti prioritetno sustavno rješavan.

- Sigurnost i kvalitetu konzumiranja prehrambenih proizvoda općina nije u mogućnosti izravno kontrolirati a dosad nije bilo značajnijih pojava trovanja hranom. Općina je neposredno vezana za korištenje pijace, gdje se na otvorenom prodaju svježi poljoprivredni proizvodi, bez stroge kontrole, ali do sada nije bilo evidentiranih posljedica na zdravlje ljudi.
- Zagađenost zraka je pojava o kojoj kao institucija nemamo skoro nikakve službene pokazatelje, te se za ovaj segment može govoriti samo paušalno, iz perspektive da općina nema potencijalno značajnijih zagađivača (osim eventualno drvoprerađivačkih). Ovo se odnosi samo na lokalnu odgovornost, jer je moguće da prostor općine zahvaćaju kontaminacije nastale na užem i širem prostoru.
- Kvaliteta stanovanja je zadovoljavajuća. Na općini je izgrađen najveći broj obiteljskih kuća za individualno stanovanje, dok je stambeni fond kolektivnog stanovanja cca 5% od ukupnog broja stambenih jedinica. Nakon rat većina stambenih jedinica kolektivnog stanovanja i drugih objekata gdje su smještene javne institucije je funkcionalna i uređena za korištenje. Ista je situacija sa privatnim kućama i drugim objektima, odnosno većim dijelom gospodarskih objekata, gdje je izvršena sanacija, sa osiguranim uvjetima potreba za prostorom.

Međutim, problem predstavlja i činjenica što je značajan broj mjesnog stanovništva u pogledu vodovodne infrastrukture prinuđen na nekvalitetna rješenja (kopanje otvorenih bunara, instaliranje pumpi i sl.). Osim naseljenog mjesta Odžak (gdje živi cca 1/3 stanovništva općine Odžak a također širi obuhvat nema ili je kanalizaciona odvodnja otežana) ostala naselja nemaju sustavno riješen problem kanalizacione odvodnje, te se ovaj problem rješava instaliranjem septičkih jama, nekontroliranom odvodnjom na okolni prostor, što povećava rizike i zasigurno dijelom utiče na zdravlje ljudi.

- Odlagalište otpada za općinu Odžak je neadekvatno položajno i prostorno, kao i postojanje većeg broja divljih deponija u drugim naseljima, te otvorena bara Osik u blizini naselja u Odžaku, zasigurno su prijetnja zdravlju mjesnog stanovništva koje nismo niti svjesni.